



**COPIIUL TERIBIL
AL CHITAREI
CLASICE**



Anul acesta, invitatul Festivalului Național de Chitară Clasică a fost Goran Krivokapic, câștigător a nu mai puțin de 18 premii I internaționale.

Citiți ÎN » PAGINA 3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

**1,5
LEI**

**SECRETUL
ADRIANEI**



Basm cu cerb

Adriana Babeți

„Fără să mă gîndesc prea mult, exact ca în copilărie (obicei cam cretin, la care n-am renunțat nici acum), îmi iese porumbelul din gură, ca să fac un pic de atmosferă, ca să ne înviorăm cu ceva. Zic sprintar măi, dacă vedem un cerb...”

ÎN » PAGINA 10

NR. 220 » 14 – 20 martie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

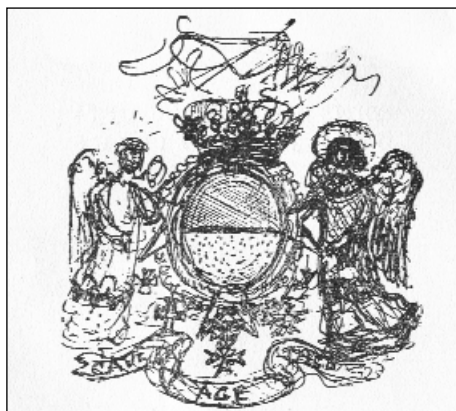


Asaltul provinciei la Gala UNITER

Mihaela Michailov

Nu mai surprinde deja pe nimeni că la Gala Premiilor UNITER: 1. Plouă cu actori, actrițe, regizori și scenografi maghiari; 2. Numărul teatrelor nominalizate, din afara Bucureștiului, este mult mai mare decît al teatrelor din București.

ÎN » PAGINA 4



Ultimul Mateiu și fantoma tatălui

Doris Mironescu

Un experiment prețios pentru literatura română este *Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale, însoțite de un inedit epistolar precum și de indexul ființelor, lucrurilor și întâmplărilor, în prezentarea lui Ion Iovan.*

ÎN » PAGINILE 12-13

SCRIITORUL ȘI EDITORUL FRANCEZ JEAN MATTERN:

„Am avut întotdeauna vocația cărților, dar nu și vocația de a scrie“

Publicăm un grupaj dedicat apariției în limba română a romanului *Băile Király* de Jean Mattern. Acesta este compus dintr-un interviu, realizat de Cristina Hermeziu la Paris, și un fragment în avanpremieră. Scriitorul este el însuși editor, directorul colecției de literatură străină de la Gallimard.

Jean Mattern vorbește germana, engleza, olandeza, italiana, iar de curînd a învățat ebraică. Ar fi putut să vorbească însă la fel de bine maghiara și româna, avînd în vedere rădăcinile familiei sale.



Citiți ÎN » PAGINILE 5-9

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Revenirea sub cupolă

De câteva luni se tot discută, cu o așteptare nu febrilă, dar voioasă, despre cum va arăta revenirea șefului statului în cursa electorală. Oamenii se întrebă care va fi noul cal de bătaie, cum va susține el lupta cu președintele, ce surprize ne va aduce campania electorală, mai puțin cea oficială, prea scurtă, cât cea neoficială, care se întinde de-a lungul întregului an. Simt, în aceste discuții, un fel de zimbet de pariuri pe chipurile conlocutorilor mei. Se așteaptă la ceva „măreț” din partea președintelui.

Săptămîna aceasta însă, Traian Băsescu a oferit o primă viziune asupra strategiei sale. Revenit în chip de combatant pe televizoarele patriei, șeful statului s-a aruncat însă, complet nesurprinzător, ba chiar aș spune dezamăgitor, asupra aceluiași victorie sigure în ochii cetățenilor: Sorin Ovidiu Vintu și Dan Voiculescu, adică „trustul FNI” și „trustul Crescentian”,

după vorbele președintelui. Nimic nou: același limbaj pe jumătate violent, pe jumătate ironic, aceeași demonizare, aceeași răspunzătorie pentru dezastrul românesc. După cinci ani, cu privirea ațintită spre finalul altei campanii electorale, Traian Băsescu nu reușește să inventeze nimic. Steagul anticorupției e ridicat din nou deasupra creștetului domniei sale, iar președintele suflă în el la fel de abătut ca în 2004. Numai că pe atunci steagul flutura nu atât datorită respectabilității plămîni prezidențiale, cât faptului că sufla și un vînt puternic în aceeași direcție.

Și totuși, analizînd retrospectiv, ceva surprinde în toată povestea. Vîntu și Voiculescu sînt astăzi ținte încă valabile numai și numai pentru că Traian Băsescu s-a îngrijit serios în ultimii ani să le păstreze statutul de ținte. Dacă ar fi fost lăsați în pace, „mogulii” ar fi trebuit reinventați acum – iar șansele de reușită ar fi fost mai

» **Traian Băsescu a fost foarte atent să-și păstreze intacti dușmanii din lumea afacerilor, tocmai pentru că a anticipat faptul că-n 2009 s-ar putea să nu aibă prea multe variante de luptă politică. Mai exact, cu un PNL care nu prea mai are cum să stîrnească interes din postura de țintă prezidențială, cu un PSD agățat voios de guvernare, cu un PD-L care a rămas la fel de PD-L ca întotdeauna, Traian Băsescu nu are cum să creeze războiul de care avea atîta nevoie.**

mici și puse mai ușor sub semnul întrebării. Adică toți am fi văzut atacurile prezidențiale drept ceea ce sînt: niște strategii de campanie. Așa însă, ne putem păcăli, întrucît ele vin în prelungirea altor și altor atacuri anterioare, chiar dacă acum sînt mult mai intense.

Asta pare a ne spune că Traian Băsescu a fost foarte atent să-și păstreze intacti dușmanii din lu-

mea afacerilor, tocmai pentru că a anticipat faptul că-n 2009 s-ar putea să nu aibă prea multe variante de luptă politică. Mai exact, cu un PNL care nu prea mai are cum să stîrnească interes din postura de țintă prezidențială, cu un PSD agățat voios de guvernare, cu un PD-L care a rămas la fel de PD-L ca întotdeauna, Traian Băsescu nu are cum să creeze războiul de care

avea atîta nevoie. Și-atunci? Și-atunci necesara anticorupție a fost îngrijită atent de președinte din 2004 încolo, udată din cînd în cînd prin indicarea unor moguli, pentru a o ține proaspătă. Iar acum își intră din nou în rol. Rămîne întrebarea dacă își va și face rolul pînă la capăt.

Problema, de care sînt convins că e perfect conștient președintele, este însă aceea că, dacă în 2004, identificînd în PSD dușmanul cert, îmbrăcat în haina corupției, a avut parte de ripostă, prin urmare a putut să-și facă numărul pînă la capăt, acum, în 2009, e greu de crezut că riposta va veni. Oamenii de afaceri vizați, oricît de moguli or fi ei, n-au nici forța, nici interesul, nici cheful de a se vîrî în focul luptei mediatică. Și-atunci președintele va apărea, e adevărat, ca un boxer, numai că nu unul care se află în ring, lup-tînd pentru vreun titlu, ci unul care, în plin antrenament, lovește un sac de box. Cam dificil să stîrnești în felul ăsta interesul (tele)spectatorilor, nu?

Prin urmare, Traian Băsescu se află în fața celei mai importante dileme din viața lui politică. Pornind de la premisa că supravie-

țuirea pe scenă a domniei sale nu se poate produce decît pe cartea atacului, e de văzut în continuare cît de mult se va mulțumi președintele cu aceste lovituri sterile într-un sac de box. E clar că, pentru moment, e singura variantă pe care a luat-o în calcul. Și pe care, cum am scris mai sus, și-a pregătit-o de multă vreme, ca alternativă. Lipsa ei de rezultate, adică de entuziasm general, se va face însă simțită din plin în curînd. Și-abia din acel moment oamenii care așteaptă nu febril, ci voios revenirea în focul luptei a lui Traian Băsescu pot spera la surprize.

Toate aceste lucruri se știau. De câteva zile însă, combatantul Băsescu ne face să le și simțim, așa că momentul merita punctat. Măcar pentru acei spectatori care au înțeles, din cum au decurs evenimentele în ultimii ani, că politica noastră nu e altceva decît un imens circ care merită privit doar sub acest aspect. Un circ în care acrobații nu-și frîng niciodată gîtul, în care clovnii iau șuturi zîmbind și în care iluzioniștii își fac numerele cu destul de puțină dibăcie, astfel încît cărțile de prin minci li se vîd de la distanță.



TEO



GHEO



ROMÂNII E DEȘTEPTI

Bănci de România

Săptămîna trecută prezentam criza financiară din perspectiva cetățeanului obișnuit. Obișnuit și suspicios, mai ales că era vorba despre niște instituții ce par să nu fi vrut sau să nu fi putut observa la timp criza financiară actuală, un dezastru pe care tocmai ele îl provocau și îl accentuau.

Dar ce știu eu, biet filolog? Ce știu alții, bieți ingineri, medici, șoferi sau profesori de biologie, cînd se duc la o instituție de genul ăsta și cer un credit? Aproape nimic. Așa că pornim cu toții de la premisa că angajații băncii – ai oricărei bănci – sînt specialiștii onești și versați, care ne limpezesc în câteva clipe, siguri pe ei, toate nelămuririle.

Ei bine, eu refuz să fac asta. Părtinitor și bănuitor cum sînt, am în minte o imagine clișeistică a finanțistului de talie mondială. „Cum, nu ne-a mai crescut profitul?” întrebă el. „Păi, haideți să apelăm la sofisticatele noastre instrumente bancare. Măriți-le fraierilor dobînda la credite și încercați să vindeți creditele neperformante.” Părtinitor și bănuitor, cum am zis...

Dar se așteaptă cineva ca o instituție financiară onestă să profite de clienți așa cum o fac băncile de la noi? Faptul că cetățeanul nu e informat de clauzele tipărite în contracte cu *small print*, cu

litere mici, iar apoi e jumulit de bani pe baza lor nu prea seamănă a afacere cinstită. Nu cer ca băncile să fie niște instituții caritabile, ci doar să încheie niște contracte ferme, nu niște înțelegeri care, reduce la termenii lor de bază, ar suna astfel: „Noi o să încercăm să vă tragem pe sfoară și să vă luăm cît mai mulți bani, iar dumneavoastră semnați aici”.

Mai sînt și alte argumente concrete. Unul dintre ele ar fi atacul asupra monedei naționale, declanșat anul trecut, în octombrie, de cîteva bănci cu capital majoritar străin de pe piața românească, prin speculații. A fost o acțiune atît de agresivă, încît însuși guvernatorul Băncii Naționale a României, Mugur Isărescu, care altfel e foarte discret în declarații, s-a simțit nevoit să deconspire acțiunea – altfel, eșuată. Operațiunile de acest gen sînt la limita legalității – adică nu sînt ilegale –, dar dacă niște bănci declanșează o astfel de operațiune la nivel național, cu mine, un biet client oarecare, cum se vor purta?

Apoi mai există și problema competenței. Îmi vine greu să cred că miile de filiale de bănci din România, răsărite ca ciupercile după ploaie la fiecare colț de stradă, sînt populate cu profesioniști. În România profesioniștii sînt foarte puțini în toate domeniile și nu cred că tocmai cel

bancar face excepție. Iar puținele mele contacte cu băncile nu au fost de natură să-mi schimbe părerea.

În minte că la un moment dat, pe cînd locuim în Iași, a trebuit să-mi deschid un cont bancar în valută. Unul mic, de vreo două sute de dolari. După vreo trei luni, ajuns într-o vizită la Timișoara, am rămas fără bani. „Adică nu chiar fără bani!” m-am sumețit eu. Aveam un cont bancar. Și m-am dus eu la sediul băncii respective și am întrebat cum pot să retrag niște bani din cont. Răspunsul, prompt și profesionist, a fost: „Nu puteți”. Cum nu puteam? Uite-așa. Eu deschiseseam contul în Iași, nu în Timișoara. Da, la aceeași bancă, dar se pare că băncile nu comunicau între ele. Aveau aceeași firmă la intrare, dar atîta tot. Pînă la urmă m-a împrumutat un prieten...

Altădată am închis un cont. L-am lichidat. Apoi, prin toamnă, am ajuns la bancă, cu gîndul să-mi plătesc o factură direct acolo, așa cum scria pe hîrtia primită acasă. Și... ghiciți ce? N-am putut plăti. Nimeni nu părea să fi auzit de așa ceva. În schimb, am aflat că am un cont în valută. Cel pe care îl lichidasem cu patru ani în urmă și plătisem și comisionul de închidere. Sau așa am presupus atunci, pe vremea cînd mai credeam că oamenii din bănci știu ce fac.

Dar azi mi-am pierdut inocența bancară. Singurele bănci în care mai am încredere sînt cele pe care se pupă îndrăgostiții. Acolo măcar se investesc sentimente. Și nu e nimic cu *small print*.

SUPLEMENTUL LUI JUP



GORAN KRIVOKAPIC, UNUL DINTRE CEI MAI IMPORTANȚI CHITARIȘTI EST-EUROPENI:

„Urmăresc în concerte să fiu parte a publicului”



Anul acesta, invitatul celei de-a II-a ediții a Festivalului Național de Chitară Clasică (Iași, 6-8 martie) a fost Goran Krivokapic, câștigător a nu mai puțin de 18 premii I internaționale. Născut în Muntenegru, Krivokapic a avut o ascensiune rapidă – în țara natală a fost numit din adolescență o „ciudățenie a naturii” –, a studiat la Belgrad, Köln și Maastricht. Chitaristul a fost pentru a doua oară în România (a concertat anul trecut la București) și a umplut pînă la refuz Sala Gaudeamus a Casei de Cultură a Studenților (CCS) pe 7 martie, recitalul său fiind prelungit de mai multe bisuri. Evenimentul a fost organizat de CCS Iași și TVR Iași.

Interviu realizat de Silviu D. Constantinescu

Ce influență a avut asupra muzicii dvs. destinul regiunii în care ați crescut și v-ați format? Au tensiunile istorice un corespondent puternic în muzică?

Sigur, toate se leagă între ele. Dacă vorbim despre locul în care m-am născut, atunci e firesc să amintesc de părinții mei, de un anume talent nativ. Chiar școala la care am mers în copilărie a avut o mare influență asupra mea prin faptul că am fost permanent încurajat de profesori. Nu am fost, de altfel, atras de la bun început de chitară, îmi plăceau mult vioara și pianul. Pe atunci, chitara mi se părea un instrument oribil. Viitorul avea să îmi demonstreze însă cu totul altceva. Cît despre destinul politic al Muntenegrului, nu se poate spune cu certitudine că acesta își poate pune amprenta asupra unui muzician sau cel puțin nu îmi dau eu seama. Dar cînd NATO a bombardat Iugoslavia, la sfîrșitul anilor '90, studiam deja în Belgrad, eu voiam să iau parte la multe concursuri, să călătoresc deci. Și mă temeam de faptul că aș fi putut fi ucis, atmosfera era una foarte încărcată din toate punctele de vedere.

Occidentul a îmbrățișat în ultimele decenii muzicieni proveniți din Balcanii de Est sau de Vest. Cum explicați

această atracție a Occidentului pentru muzica Balcanilor?

Înțeleg că este un subiect interesant pentru dvs., dar nu știu dacă această atracție are neapărat legătură cu climatul politic instabil. Dar așa cum și sîrbi sau românii sînt atrași de muzica ce vine din Occident, mi se pare la fel de firesc să se întîmple și invers. Și mie îmi place mult să iau contact cu alte culturi, mi-a plăcut să merg în India și să ascult muzica de acolo.

Ce ar fi fost Goran Krivokapic fără Occident? Sau, mai precis, fără profesorii din Occident și fără marketingul „sănătos”?

Cu siguranță, profesorii au avut o influență puternică asupra personalității mele în primul rînd, apoi asupra felului în care mă exprim muzical. Fără ei aș fi fost altul, aș fi rămas doar ce ceea ce m-au învățat doar profesorii de la Belgrad. Dar studiile din Germania și din Olanda au reprezentat pentru mine un pas firesc, așa mi s-a părut că trebuie să se întîmple lucrurile mai departe.

Simțiți vreo diferență atunci cînd cîntați în țări precum România, în țările din fostul bloc sovietic, față de cele în care ați câștigat majoritatea premiilor?

Sigur că întotdeauna sînt diferențe, la fel cum diferită este și reacția publicului din fiecare țară. Statele Unite sînt foarte diferite ca reacție, la fel cum Europa e cu totul altceva, iar aceasta, la rîndu-i, nu poate fi văzută ca un întreg. În timpul turneului meu în S.U.A. am reușit să dezvolt un anumit tip de discurs cu care să mă adresez publicului, inclusiv am creat cîteva glume care să destindă atmosfera. Cîteva luni mai tîrziu, am avut un concert în Germania, la Koln, am încercat să folosesc o parte din glume și am fost șocat că în sală era o tăcere absolută, nimeni nu schița nici un gest, ce să mai vorbim de risete. Repet, exersasem rețeta în multe săli americane, acolo oamenii „mureau de rîs”, în schimb la Koln nimeni n-a prins nici o glumă, chiar m-am simțit prost. E șocantă, prin urmare, diferența culturală și te confrunți, ca artist,

cu așteptări diferite din partea publicului tău internațional. Publicul din România mi s-a părut foarte asemănător cu acela din Rusia și, de altfel, din mai toate țările est-europene, adică foarte cald.

Avem imaginea chitaristului singur pe scenă, în recital, în fața a sute de oameni. Unul pentru toți sau unul împotriva tuturor?

Mă simt parte din public și asta e ceva ce mă definește, asta urmăresc în concerte. Pot să mă ascult pe mine prin intermediul urechilor lor și să mă văd prin ochii lor.

Interpretări ale dvs. se găsesc pe Internet, pot fi descărcate de pe diverse site-uri. Considerați că aceasta este piraterie sau popularizare?

Depinde din ce unghi privești problema asta. Munca mea constă în primul rînd în a cînta bine, iar partea financiară o las în seama companiilor de discuri și a managerilor.

» **„Nu am concurat niciodată pentru premii din pură ambiție, ci am văzut participarea în competiții ca făcînd parte din munca unui muzician, din ceea ce trebuie el să devină. Ți se deschid multe uși în urma premiilor, în orice caz, pentru că aproape la toate concursurile întîlnești cam aceiași oameni, profesioniștii domeniului. Ei îți urmăresc parcursul și apoi te pot promova.”**

– Goran Krivokapic

BIOGRAFIE

- » Născut în 1979 în Muntenegru, Goran începe chitara la vîrsta de 8 ani în țara sa natală, alături de profesorul Mico Poznanovic. Termină studiile Facultății de Arte din Belgrad în 2000, continuînd apoi la Universitatea de Muzică din Koln sub îndrumarea profesorilor Roberto Aussel și Hubert Kappel. Tot în acest timp obține diploma de doctorat a Conservatorului din Maastrich, Olanda, sub egida chitaristului Carlo Marchione.
- » Începînd cu 1994 câștigă un număr record de premii I, nu mai puțin de 18, la cele mai importante concursuri de chitară clasică, între care și la Guitar Foundation of America International Solo Competition in Montréal (Canada, 2004) – suprema încununare pentru orice chitarist.
- » A colaborat cu Orchestra de Cameră Slovacă, Filarmonica din Belgrad, Orchestra Simfonică din Chile și a susținut numeroase recitaluri individuale, precum și masterclass-uri la festivaluri de chitară sau de muzică din Franța, Germania, Olanda, Italia, Chile, Cehia, Slovacia, Serbia, Grecia, Statele Unite, Canada, Mexic și Africa de Sud.
- » În 2005 a înregistrat primul său CD, pentru compania Naxos, foarte bine primit în rîndul criticilor, CD care de altfel obține anul următor (2006) și distincția „Chitara de Aur”.



NOMINALIZĂRI UNITER 2008

Asaltul provinciei

Nu mai surprinde deja pe nimeni că la Gala Premiilor UNITER:

1. Plouă cu actori, actrițe, regizori și scenografi maghiari.
2. Numărul teatrelor nominalizate, din afara Bucureștiului, este mult mai mare decât al teatrelor din București.

Mihaela Michailov

Cei doi vectori ai selecției – persistența numelor maghiare și a spațiilor teatrale non-bucureștene – se verifică și în cazul nominalizărilor din acest an, făcute de trei critici de teatru: Magdalena Boiangiu, Victor Scora-deț și Ionuț Sociu.

» Cel mai viu performativ și omogen coral spectacol al anului 2008 (nu am văzut *Trei surori* în regia lui Gábor Tompa, nominalizat la aproape toate categoriile) – *Omul pernă*, regizat de Radu Afrim la Teatrul Maria Filotti din Braila, montare despre care am scris în repetate rânduri în „Suplimentul de cultură” este nominalizat la categoria cel mai bun spectacol, iar Radu Afrim la categoria cel mai bun regizor. Vitalitatea vulnerabilității autoregenerante, exponențială în spectacolele lui Afrim, și epiderma tăbăcită de violența eruptivă pe care regizorul o poetizează în aproape toate show-urile sale fac din *Omul pernă* un poem-duș fierbinte care spală mutilările unei copilării traumatizante.



Omul pernă, regia Radu Afrim, Teatrul „Maria Filotti” din Braila

Ficțiunea e strigătul gîuit de durere al realității lovite în plex, tîrîte în pumni și picioare, pînă cînd devine cel mai atroce coșmar. În *Omul pernă*, Afrim e regizorul *glamour* al fluxului de știri în sînge.

» *Ivona principesa Burgundiei*, regizat de László Bocsárdi la Teatrul „Tamasi Áron”, din Sfîntu Gheorghe, este un spectacol inegal, cu o primă parte extrem de concentrată și cu o a doua foarte diluată. Cu excepția minutelor din final, toată partea video este aleatorie, neconcludentă și tautologică. László Mátray își merită din plin nominalizarea la categoria cel mai bun actor pentru rolul din acest spectacol.

» Velica Panduru, nominalizată la scenografie pentru *Boala Familiei M* (regia Radu Afrim),

la Teatrul „Mihai Eminescu”, din Timișoara, este creatura celui mai spectaculos și eficient spațiu-lume pe care l-am văzut în ultimii ani. O pădure auriu-sta-cojice devine „trupul” unor minți alienate, care încearcă disperat să iasă din hățișul repetitivității, dintre crengile amintirilor lor.

» La categoria cea mai bună actriță în rol secundar, Ada Simionică, nominalizată pentru rolul Hilda din spectacolul *And Bjork, of course* (în regia lui Radu Afrim) la Teatrul „Toma Caragiu”, din Ploiești, din păcate destul de puțin cunoscută, este o actriță cu o dinamică de joc în care ludic și dramatismul rafinat se echilibrează foarte bine.

» La categoria debut toți cei trei actori intrați în competiție reușesc să facă din personajele pe

care le interpretează prezențe puternice. Ioana Anastasia Anton, nominalizată pentru rolul Ofelia (*Hamlet*, regia László Bocsárdi, Teatrul Metropolis), este, de departe, cea mai autentică forță corporală din spectacol, amestec de fragilitate și lascivitate. Florina Gleznea și Ionuț Grama, deși nu au vârsta personajelor din piesa lui Albee, *Cui i-e frică de Virginia Woolf* (Teatrul ACT, regia Mariana Cămărășan), au o maturitate și o densitate de nuanțe în joc care le probează talentul incontestabil.

» În ceea ce privește numele grele care bîntuie lista nominalizărilor – Mariana Mihaș, Valeria Seciu, Victor Rebengiuc –, prezența lor este total motivată. Să nu fim inhibați! „Sînglele proaspăt” oxigenează din plin arterele teatrului românesc.

Zece romane în competiția pentru Premiul Național pentru Proză „Ziarul de Iași”

Premiile au ajuns la cea de-a VI-a ediție.

Din producția editorială a anului 2008, într-o primă selecție, juriul (format din Alexandru Călinescu – președinte, Valeriu Gherghel, Codrin Liviu Cuțitaru, Bogdan Crețu, Emil Brumaru și Doris Mironescu) a ales 10 volume care concurează pentru Premiul Național de Proză, în valoare de 6.000 lei. La sfîrșitul lunii martie vor fi anunțate cele cinci nominalizări finale.

Cele zece romane care au intrat în acest an în competiția pentru Premiul Național pentru Proză „Ziarul de Iași” sînt: Alexandru Vlad – *Curcubeul dublu*, Editura Polirom, Cecilia Ștefănescu – *Intrarea soarelui*, Editura Polirom, Daniel Bănulescu – *Cel mai mare roman al tuturor timpurilor*, Editura Cartea Românească, Doina Ruști – *Fantoma din moară*, Editura Polirom, Dumitru Crudu – *Măcel în Georgia*, Editura Polirom, Filip Florian – *Zilele regelui*, Editura Polirom, Ion Iovan – *Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale*, Editura Curtea Veche, Nichita Danilov – *Locomotiva Noiman*, Editura Polirom, Nicolae Strâmbeanu – *Turnul de apă*, Editura Humanitas, Stelian Tănase – *Maestro*, Editura Polirom.



» „Se anunță o competiție echilibrată, strînsă, cu romane valoroase aparținînd unor scriitori din generații diferite. Greul, pentru juriu, de abia de aici începe. Și cu siguranță, ca de fiecare dată, valoarea va fi criteriul decisiv.” –

Alexandru Călinescu, președintele juriului

Cînd e să gîndești, bicefalic, cu spatele

„Prietenă ta are spate?”

Postează fotografii cu fundul ei de femeie frumoasă și participă la cel mai sexy concurs! Lîngă poză, zi-ne o poveste haioasă cu posteriorul ei și cum îl cheamă! O bună perioadă de timp, mesajul apetisant a circulat liber pe sticlă și pe internet. „Campania” *Țară, țară, vrem fundăse!* a fost, probabil, îndelung gîndită de cei de la Sport.ro. Nu are rost de precizat cum și anume cu ce a fost gîndită. Judecînd după

numărul înscriselor (fundașelor), probabil că domniile din Pache Protopopescu și-or fi zis c-au dat lovitură. Iar asta nu îi va împiedica, probabil, să lanseze și campania *Țară, țară, vrem vîrfuri!* Oricum am da-o, o asemenea strategie complexă de marketing poartă un singur titlu: cîrlănie. Cîrlănie, chit că bănuiesc că echipa de la Sport.ro are date conform cărora la emisiunile lor se uită indivizi fără educație. Altfel, nu se

explică povestea în cauză.

Dar nu despre moralitatea sau, pardon!, eficacitatea uneia asemenea „campanii” vreau să vorbesc. Stupefiantă pare, în situația dată, disponibilitatea participanților. Participanților, pentru că este foarte clar că femeile respective nu s-au pozat singure. Ele au acceptat cu bucurie să își scoată la mezz fundurile, cu largul concurs al partenerilor lor. Care parteneri au jucat impecabil rolul de pești.

Concursul celor de la Sport.ro este, vorba unui pri-

eten, atît de grobian, încît nu se poate măsura. Ce se poate determina – și mi-a devenit acum cît se poate de clar acest fapt – e existența unui public telefil cu vocație de victimă. Oamenii care acceptă bucuroși să-și calce singuri în picioare intimitatea și intimitățile. Există în mod cert un grup de românași de pet, pentru care asemenea „provocări” fac parte din centrul vieții lor. Pe unii îi regăsim la „Noră pentru mama”, pe Kanal D. Alții și-au trecut la realizări



LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

prezența în defunctul reality-show „Big Brother”. Sînt indivizi pentru care participarea la „Schimb de mame” e vîrfurile existenței lor. Sau la deja dispăruta „Curat-murdar”.

Nu am nici un fel de dubiu că, de cucoanelor de șaptezeci de ani din casa „Noră pentru mama” li se cere miine să-și dea prim-plan-uri cu fundurile la Sport.ro, vor accepta fără să clipească. Acestor oameni le poți cere orice,

atît timp cît le spui formula magică: „O să apăreți la televizor!” Ei sînt indivizii din cauza cărora a te uita la fundul cuiva nu mai este, acum, un act de intimitate. :)

Probabil, fetele care și-au transmis digital posterioarele au chiulit de la orele de limbă latină din liceu. Asta, pentru că e clar că înțeleg cu totul și cu totul altceva din sintagma „curriculum vitae”.

Jean Mattern: „Am avut întotdeauna vocația cărților, dar nu și vocația de a scrie”

Publicăm în acest număr un grupaj dedicat apariției în limba română a romanului *Băile Király* de Jean Mattern. Acesta este compus dintr-un interviu, realizat de Cristina Hermeziu la Paris, și un fragment în avans-premieră. Scriitorul este el însuși editor, directorul colecției de literatură străină de la Gallimard. Autorul vorbește germana, engleza, olandeza, italiana, iar de curînd a învățat ebraică. Ar fi putut să vorbească însă la fel de bine maghiara și româna, avînd în vedere rădăcinile familiei sale.

Cristina Hermeziu

I-am mulțumit în gînd lui Jean Mattern că a întîrziat la întîlnirea fixată pe rue Sébastien-Bottin la numărul 5. Ușa unuia dintre cele mai rîvnite imperii ale cărții din Franța, Editura Gallimard, s-a deschis întruna, pentru a înghiți în agitația interioară a stupului oameni febrili: redactori care se grăbeau la fișele lor de lectură, autori necunoscuți care depuneau manuscrise, curieri cu pachete, cărți cu adresă exactă, autori celebri cu pași preciși.

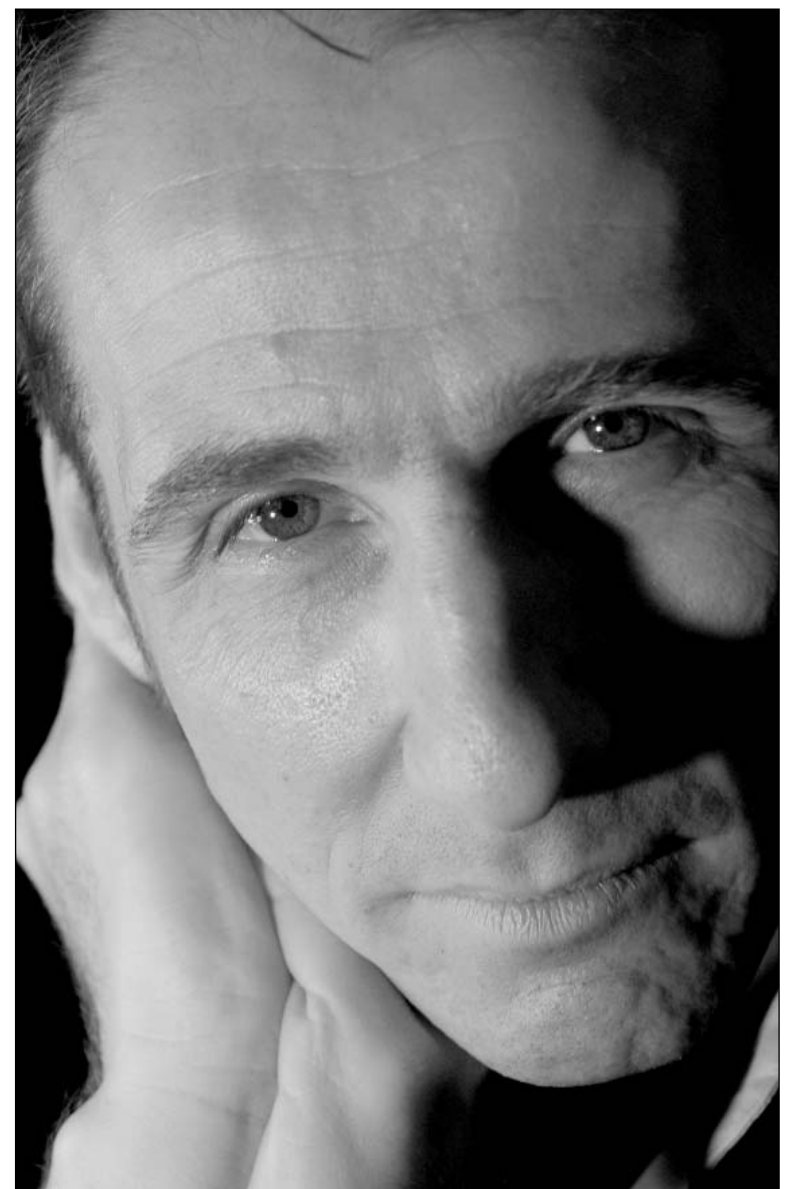
O asistentă de la departamentul de comunicare și imagine a agățat deasupra fotoliului în care mă instalasem o fotografie cu scriitorul Philippe Sollers, privind drept spre cameră, ca și ochiul țigării aprinse între două degete. Două minute mai tîrziu, Philippe Sollers a intrat în carne și oase pe ușa editurii, ca un bunic impunător și sprinten, ignorînd și fotografiile, și liftul, dispărînd pe scări către primul etaj al imperiului de cuvinte.

Jean Mattern a sosit ca o nălucă, strîngîndu-mi mîna cu generozitatea celui întîrziat. O alură ascetică, nimic care să trădeze „puterea” acestui om de a dispune de soarta a mii de cărți, de a hotărî destinul a sute de autori.

Pe lîngă franceza țării în care s-a născut, Jean Mattern vorbește germana, engleza, olandeza, italiana, iar de curînd a învățat ebraică. Misterioase povești de familie i-au răscolit un fel de melancolie nebănuită față de muzica altor două limbi pe care ar fi putut să le vorbească la fel de bine: maghiara și limba română. „Poate la pensie”, surîde bărbatul de 44 de ani. În ce fel s-a instalat această nostalgie, căreia nici nu e bine să-i cauți pricină, avea să se deseneze cu finețe într-un dialog provocat de apropiata apariție la Editura Polirom a întîiului său roman, *Les Bains de Király*, publicat în 2008 de editura pariziană Sabine Wespieser. Jean Mattern este el însuși editor, directorul colecției de literatură străină de la Gallimard. O meserie-vocație

care i-a permis să se înfășoare cu naturalețe în coconul foșnitor al cărților, devenit dintr-odată crisalidă pentru un autor proaspăt, pudic și sincer, într-o miraculos de justă proporție pentru un prim roman. Jean Mattern a rîs din toată inima, cu bucurie, cînd i-am spus că Gabriel, personajul său, traducător de meserie, ar fi fost mulțumit de versiunea în limba română a romanului, melodiosă și fluidă. Apoi, în biroul său simplu și aproape îngust din imperiul Gallimard, mi-a vorbit despre relația misterioasă, ambiguă și complexă dintre biografie și ficțiune, real și imaginar, emoție și cuvînt, melodia scriiturii și lumea pe care o închipuie. Bărbat cu gesturi naturale, Jean Mattern este scriitorul care ridică discreția la rang de profesiune de credință literară, estetică, etică.

După un ceas, am înțeles că cititorii și scriitorii de valoare din lume pot să deschidă ușa biroului său de la Editura Gallimard fără să-și lase speranțele la intrare.



„DACĂ SALVAREA E POSIBILĂ, E PENTRU CĂ LITERATURA EXISTĂ”

Concentrată într-o frază, intriga primului dvs. roman, *Băile Király*, nu-i rezumă și complexitatea. Naratorul, Gabriel, traducător de meserie, e o ființă care fuge: de soția care îl anunță că va fi tată, de prietenul pe care l-a trădat, de ușile încuiate ale unor secrete de familie care nu încap în cuvinte. E un personaj bîntuit. V-a bîntuit acest personaj?

Mi-ar plăcea să spun că nu, dar trebuie să mărturisesc că personajul acesta m-a locuit, m-a bîntuit. În prima fază a manuscrisului, am scris aproape cu violență, 60 de pagini în 48 de ore. Am aranjat manuscrisul într-un sertar și am încercat să-l uit pe Gabriel. Cuvîntul pe care l-ați folosit este însă foarte exact. M-a bîntuit și m-a trezit din somn. La început am încercat să rezist, îmi spuneam, fii serios, tu nici măcar nu ești scriitor, dar mi-am dat seama că era ceva foarte puternic și că această

poveste trebuia să găsească o cale de a se așterne în cuvinte.

Gabriel, fiul unor imigranți stabiliți în Franța, afirmă că n-a avut nicicînd o limbă maternă, cea pe care o vorbeau părinții în șoaptă, maghiara, era o limbă interzisă. „Regulile din gramatica copilăriei lor nu se aplicau și într-a mea”, spune personajul. Bunicii autorului Jean Mattern visau în ce limbă?

(rîde) Cred că bunicii mei au visat adesea în ungu-rește. Gabriel nu este însă Jean și nici Jean nu este Gabriel. Nu e o carte autobiografică, acest aspect este foarte important pentru mine. E adevărat că întrebările care îl frămîntă pe Gabriel mi le-am pus eu însumi în viața mea. Cartea nu e autobiografică în fapte sau în intriga pe care o povestesc: eu nu sînt traducător, n-am trăit la Londra, am trei copii,

Gabriel nu are, în orice caz a fugit cînd a aflat că va deveni tată. Dacă această carte este într-un fel autobiografică nu e în derularea intrigii sale, ci în interogațiile care o alimentează. Ce am găsit amuzant, dar asta s-a întîmplat la sfîrșit, cînd m-am distanțat de ceea ce scrisesem, a fost modul în care aceste interogații au căutat o travestire literară într-o intrigă care nu este autobiografică.

Ce interogații au dus la construirea acestui personaj și a intrigii din romanul *Băile Király*?

În mod esențial sînt interogații în jurul limbii. Romanul a stîrmit o mulțime de formule, și e o bucurie că fiecare vede altceva în substanța sa: roman al originilor, al credinței, al paternității... Poate că e și adevărat, în orice caz e liniștitor să vezi că da naștere la interpretări atît de diferite. Interogația de pornire se referă însă la limbă.

În ce sens? Ca traducător, Gabriel are o complicitate specială cu cuvintele, dar în viața personală e un infirm al cuvintelor...

El trebuie să învețe încrederea în cuvinte. E înzestrat cu un dar muzical care îi permite să se joace cu cuvintele. Dar trebuie să învețe că fiecare cuvînt are o valoare, o încărcătură emoțională. Este ceea ce-i lipsește lui Gabriel: nu face legătura între limbaj și viața interioară. E ceea ce mă interesează: care este drumul de la psihicul nostru, de la suflet pînă la cuvinte? E oare posibil ca sufletul să transpară în cuvinte? O întrebare care mă bîntuie încă, romanul s-a născut din această întrebare, dar nu oferă, ci caută, încearcă un răspuns. Pentru mine multe alte întrebări au derivat din această frămîntare în jurul limbajului. Cum s-a construit limbajul uman, ce experiențe psihice și emoționale pune fiecare în spatele cuvintelor, cum comunicăm. Există, în toate acestea, obsesia cuvîntului potrivit.

Continuarea în paginile 6-7

JEAN MATTERN: „Cred în economia

„Am fost un băiat foarte singuratic”

Ce poveste a lui Gabriel, personajul romanului, a fost suprimată de autorul omniscient condamând cititorul să n-o afle, dar ea vă iluminează într-un fel personalitatea?

(rîde) E o întrebare foarte dificilă. Am să vă dezvălui un aspect autobiografic. Nu e o întâmplare faptul că Gabriel traduce, în lumea inventată de mine, o carte a lui Thomas Mann. În tinerețe am citit Thomas Mann cu obștiinație, era ceva care îmi permitea să evadesc. Provin dintr-o familie ale cărei origini erau în altă parte și simțeam uneori o anume diferență. Diferența poate naște un sentiment de singurătate. Am fost un băiat foarte singuratic. Autori precum Thomas Mann mi-au dat voie să evadesc într-un fel de seninătate pe care n-o aveam în viața reală. Sentimentul că putem avea mai multe vieți nu m-a părăsit niciodată. Forța literaturii rezidă în a spune umanității „alte vieți sînt oricînd posibile”. E definiția mea.

Aveți trei copii. Au citit prima carte a tatălui lor?

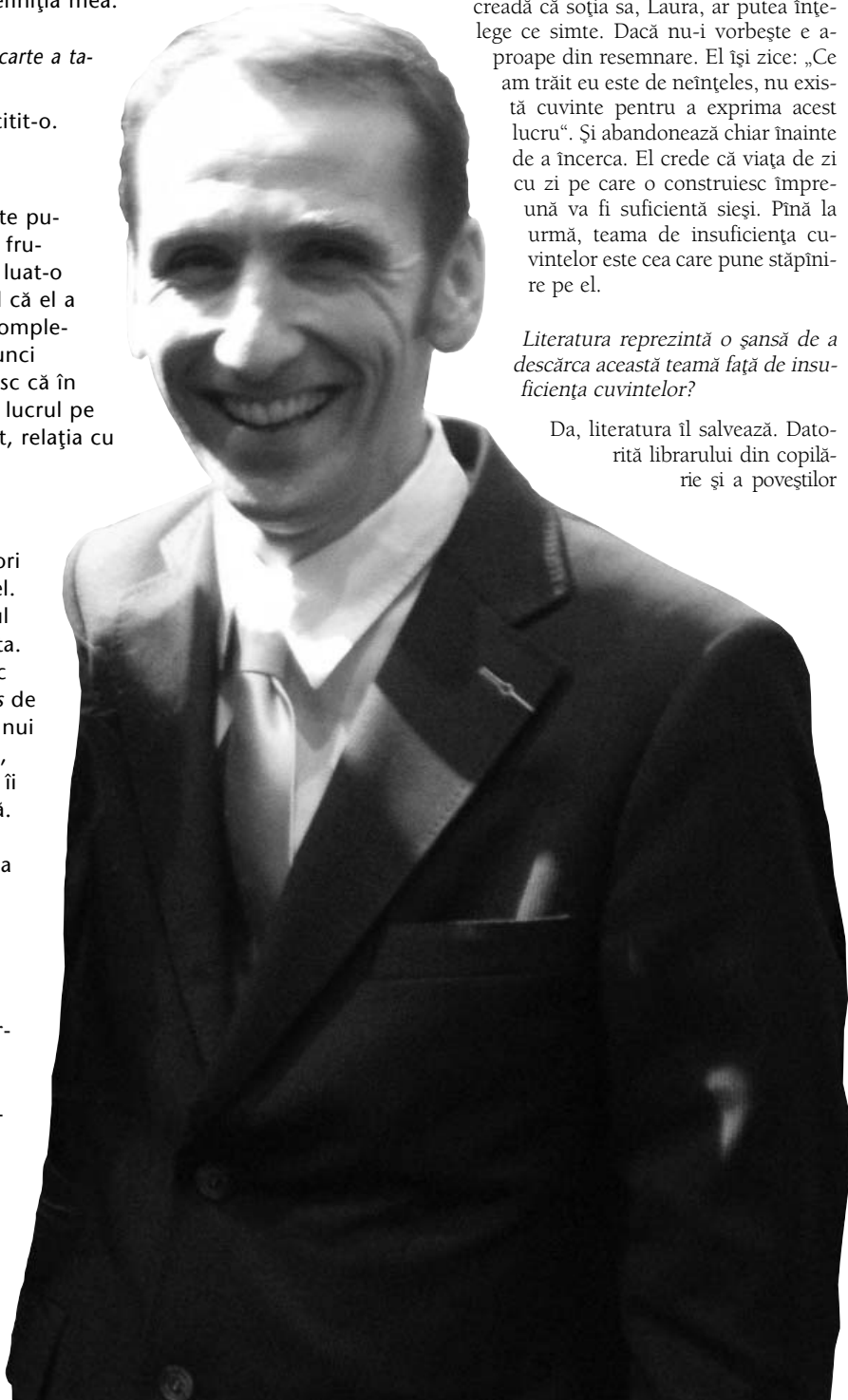
Băiatul cel mare, de 16 ani, a citit-o.

Ce a spus?

Am vorbit puțin. Și el este foarte pudic (rîde). A spus că i s-a părut frumos, dar foarte complicat. Am luat-o ca pe un compliment, dar cred că el a perceput probabil o anumită complexitate a tatălui pe care pînă atunci poate n-o văzuse. Vă mărturisesc că în noua mea viață de scriitor este lucrul pe care îl găsesc cel mai complicat, relația cu cei apropiați.

Vă privesc altfel? În ce fel?

Uneori ei o și mărturisesc, alteori îmi închipui că mă privesc altfel. Nu sînt nici pe departe singurul scriitor care își dă seama de asta. De altfel, în *Băile Király* vorbesc despre romanul *Doctor Faustus* de Thomas Mann. Este povestea unui artist care, pentru a putea crea, face un pact cu diavolul cărui îi promite că nu va iubi niciodată. Doctor Faustus întîlnește un băiat care are un fel aparte de a vorbi și pe care începe să-l iubească. Pentru că a încălcat legămîntul, diavolul îl pedepsește ucigîndu-l pe copil care moare din cauza unei meningite. Modelul acestui personaj-copil a fost propriul nepot al lui Thomas Mann care, pe jumătate elvețian, vorbea o limbă nemțescă particulară. Cînd nepotul a înțeles că el a servit drept model pentru personajul care moare în chinuri cumplite în lumea romanului, acest lucru l-a bîntuit toată viața. Să te afli în preajma unui scriitor e complicat, foarte complicat.



Interviu realizat de Cristina Hermeziu

Continuare din pagina 5

Cum ajungem sau nu să comunicăm sinceritatea emoțiilor se află, într-adevăr, în centrul romanului. Credeți că sinceritatea ar trebui să încapă în cuvinte cu orice preț?

Mi se pare tragic faptul că putem avea convingerea profundă că sîntem sinceri în timp ce modul de a folosi cuvintele nu traduce această sinceritate. E vorba și de o problemă de percepție care nu trece întotdeauna prin cuvinte. Cuvinte care mie mi se par sincere, pentru altcineva au poate altă valoare. Ele sînt legate de alte imagini, alte povești, alte experiențe trăite. Lui Gabriel îi este greu să creadă că soția sa, Laura, ar putea înțelege ce simte. Dacă nu-i vorbește e aproape din resemnare. El își zice: „Ce am trăit eu este de neînțeles, nu există cuvinte pentru a exprima acest lucru”. Și abandonează chiar înainte de a încerca. El crede că viața de zi cu zi pe care o construiesc împreună va fi suficientă sieși. Pînă la urmă, teama de insuficiența cuvintelor este cea care pune stăpînire pe el.

Literatura reprezintă o șansă de a descărca această teamă față de insuficiența cuvintelor?

Da, literatura îl salvează. Datorită librarului din copilărie și a poveștilor

celorlalți, Gabriel înțelege instinctiv ce pot face cuvintele. Dacă el va găsi o ieșire, numai că romanul nu oferă un astfel de răspuns, e cu siguranță pentru că literatura există.

E primul dvs. roman, unul care flirtează cu biografia, dar rămîne pudic în ton și în același timp se dovedește nemilos cu un personaj care-și auto-denunță slăbiciunile. „Prea pudic” ar însemna slăbiciune, literatura mizează pe o anume violență confesivă. „Prea sincer” s-ar apropia de exhibiționism. Care e, pînă la urmă, alchimia perfectă între cele două ingrediente care să ducă la o pagină de literatură autentică?

E dificil să răspund eu însumi. Cert este că acest roman a „zăcut” în ființa mea multă vreme. A avut timp să se matureze. Am avut mereu grijă să nu merg prea departe cu detaliile, spre ceea ce dvs. ați numit „exhibiționism”. Îmi plac textele în care cititorul are loc să respire, care lasă loc pentru imaginație. Istoria Laurei și a lui Gabriel e plină, cred, de „spații albe” pe care cititorul le poate umple după plac. Sînt un autor care crede în economia cuvintelor și în reținere. Felul în care scriu ține de temperamentul meu și am vrut să „produc” efecte cu mijloace folosite cu prudență. M-a reținut tot timpul grija de a nu spune prea mult. Altfel se produce o diluare și nu mai poți spune că ai găsit „cuvintele potrivite”. E o obsesie pe care o împărtășesc cu personajul meu, Gabriel: a găsi cuvintele potrivite. M-am întrebat adesea dacă e nevoie de acest adjectiv. Dacă lucrurile „se văd”, nu, nu e nevoie, îl suprim. E felul în care scriu. Editorul meu m-a obligat să dezvolt pe alocuri, să mai adaug cîte ceva, într-atît eram de eliptic.

Un autor-Dumnezeu care știe tot, dar nu vrea să spună tot, e „zgîrcit”.

Da, e o formulă foarte potrivită.

Editorul care sînteți, directorul colecției de literatură străină la Gallimard, folosește aceleași criterii pentru a decide dacă publică sau nu o carte?

Sînt destul de heteroclit în alegerile pe care le fac, dar e adevărat că îmi plac cărțile scrise cu economie de mijloace. Dar pot, în același timp, cînd e o poveste coerentă, să mă las sedus și de un stil mai baroc. Numai că trebuie

să găsesc o armonie, o arhitectură specială. Există scriitori care au această forță de a găsi locul fiecărui cuvînt chiar dacă registrul e liric sau construcția barocă. Ca cititor e adevărat că îmi place să mi se istorisească o poveste și să fiu lăsat să respir în interiorul ei. Să nu fiu zdrobot.

Cărțile au fost întotdeauna vocația dvs.?

Am avut întotdeauna vocația cărților, dar nu și vocația de a scrie. Cînd eram copil nu știam ce înseamnă exact să fii editor, dar voiam să fac cărți. Provin dintr-o familie în care părinții și copiii, eu și cele două surori ale mele citeam așa cum mîncam sau beam. A citi făcea parte din cotidianul nostru și acest lucru structurează personalitatea pentru că nu era ceva pus pe un piedestal. Am scris de mic, pentru mine, note, am ținut un jurnal, dar nu și ficțiune. Am făcut studii de literatură, apoi un stagiu în edituri, după care am fost angajat de o foarte bună editură, Actes Sud, unde am rămas opt ani. Mi s-a propus apoi să mă ocup de departamentul de literatură străină la Gallimard, unde am peste zece ani de activitate. Mi s-a spus, și-mi dau seama de asta privind în urmă, de la distanță, că am avut un parcurs linear. Dar pentru mine n-ar fi existat o altă posibilitate. Cu o anumită inocență, care de altfel m-a salvat, pentru că unora li se pare ceva dificil, nu vedeam ce altă meserie aș fi putut să fac.

După 20 de ani, ca editor, plăcerea cititului a rămas neștirbită?

Plăcerea cititului a rămas aceeași, dar e adevărat că s-a schimbat totuși ceva: o anumită nerăbdare față de cărțile pe care le găsesc proaste sau mediocre. Nu trec de cîteva pagini, și este efectul unei cantități prea mari de manuscrise sau traduceri fără interes. Se publică mult în lumea largă, n-aș zice neapărat cărți proaste, dar nici interesante nu sînt. Față de acum 20 de ani nu mai am răbdare în fața unei astfel de literaturi care a început să mă agazeze. De acord, îmi place literatura existențială, să zicem, care atinge probleme esențiale, dar cred că, în general, în lume se publică prea multe lucruri fără interes. În schimb, de îndată ce percep o voce, un ton, o anume autenticitate, plăcerea de a citi o resimt fără eroziune. E vorba de ceva de-a dreptul muzical. Cînd autorul a găsit vocea potrivită pentru ce avea de spus înseamnă că a existat

» „Plăcerea cititului a rămas aceeași, dar e adevărat că s-a schimbat totuși ceva: o anumită nerăbdare față de cărțile pe care le găsesc proaste sau mediocre. Nu trec de cîteva pagini, și este efectul unei cantități prea mari de manuscrise sau traduceri fără interes. Se publică mult în lumea largă, n-aș zice neapărat cărți proaste, dar nici interesante nu sînt. Față de acum 20 de ani nu mai am răbdare în fața unei astfel de literaturi care a început să mă agazeze.”

cuvintelor și în reținere“

„RELAȚIA MEA CU ROMÂNIA E DESPRE O PIERDERE”

Romanul dvs. începe și se termină... mergînd. Unde se duce Gabriel?

(rîde) Vom vedea mai tîrziu. O altă carte e pe drum. În orice caz, chiar dacă pare uneori că merge înapoi, Gabriel avansează. Avansează către cuvinte și către posibilitatea de a-și scrie propria sa poveste.

Scrieți deci o a doua poveste a lui Gabriel? În prima, secretul originilor sale l-a dus pînă la băile Király din Ungaria. A doua carte îl duce undeva?

Va exista o legătură între cele două cărți, dar nu e nici pe de parte o continuare. A doua carte, și sînteți prima care o află, vorbește despre România!

În ce fel vorbește despre România? În glasul dvs. e o anumită fascinație...

E adevărat, e o societate pe care o privesc cu ceva mai multă curiozitate și un interes mai pronunțat decît un francez oarecare. E o țară apăsată încă de greutatea de plumb a comunismului, teama și neîncrederea sînt

încă prezente în relațiile umane. În același timp mă fascinează voința de a o face să treacă drept o țară occidentală. Pendulează între două extreme și asta mă tulbură. Pentru mine, România a fost și mai mult decît Ungaria o prezență-absență, o altă pată albă în istoria familiei. M-am întrebant ce rol a jucat România în viața bunicilor tatălui meu și cum mă structurează pe mine poveștile care i-au format pe ei. E o cultură pe care nu o cunosc, dar în același timp nu-mi este cu totul străină, raportul care se naște e complex și uneori am un sentiment de proximitate. Prima oară cînd am fost în România a fost straniu. Știam că tatăl și bunicii vorbeau perfect românește, iar eu mă simțeam „în străinătate” în această țară din limba căreia nu înțelegeam nimic sau înțelegeam doar acolo unde limbile franceză și română se întîlnesc. M-a tulburat gîndul că iată, asta auzeau tatăl meu cînd era copil și bunicii mei, această limbă, această muzică, de acum înainte pierdută. Iată, e vorba din nou despre muzica din cuvinte. Relația mea cu România e una despre pierdere. Știu însă că de fapt n-am pierdut nimic pentru că nu mi-a aparținut niciodată nimic.

urgența de a scrie acea carte și că ceva e autentic. Atunci, ca cititor, am din nou 20 de ani.

Dați-mi un exemplu de o astfel de voce, un autor care v-a sedus de curînd...

Vom publica un autor român de origine maghiară care vine de la Tîrgu Mureș și se numește György Dragomán (volumul acestuia, *Regele alb*, a apărut deja în traducere românească la Editura Polirom în 2008 – n.r.). L-am citit în traducere nemțească pentru că, din păcate, nu știu ungurește. Am simțit de la început „vocea”. M-a frapat faptul că cel care-și povestește viața e, la început, un băiat de 11 ani. Sîntem în 1986, într-un oraș neprecizat din Transilvania unde există o comunitate de maghiari. Pur și simplu auzi repede „vocea” acestui copil al cărui tată a fost ridicat de Securitate, care nu înțelege decît pe jumătate ce se întîmplă pentru că adulții nu vor să-i explice, dar înțelegerea se petrece în interior. Mi s-a părut remarcabil modul în care Dragomán ne face să privim lumea, ultimii ani ai lui Ceaușescu, prin ochii unui copil. E „vocea” unui copil, dar cartea e una politică: m-a fascinat descrierea unei societăți a neîncrederii și am simțit forța regimului lui Ceaușescu în care toată lumea suspecta pe toată lumea și unde domnea teroarea intelectuală. Mi se pare incredibil cît de mult s-a uitat faptul că la baza regimului au fost frica și suspiciunea că, spre deosebire de alte regimuri, Ceaușescu a speculat cu multă inteligență starea de neîncredere, reușind să o introducă pînă și între părinți și copii, distrugînd familiile din interior. E un fapt de o violență de neimaginat care lasă urme adînci, greu de șters. Iată un exemplu de „muzică” a unei cărți. Sînt convins că, dacă am găsit tonul potrivit, totul poate fi spus.

Credeți că există deci un ritm interior al scriiturii, o partitură care orientează

povestea, și nu intriga este cea care dă tonul?

Da. Cînd tonul a fost găsit, atunci cartea devine una universală. La drept vorbind, pe cine interesează în Franța povestea unui băiat din România de acum douăzeci de ani? Sau pe cine interesează în România povestea lui Gabriel, personajul meu? Sper că muzica vocii băiatului de 11 ani va face ca povestea vieții sale să fie citită în Franța, așa cum sper ca și cartea mea care apare acum în România să convingă pentru că va fi găsit cuvintele potrivite pentru o istorie particulară. Adevăratele cărți universale vorbesc uneori de lucruri extrem de particulare fără relevanță pentru marea majoritate a lumii. Gîndiți-vă la Marcel Proust: viața sa, micile griji aveau relevanță într-un mediu restrîns, bogata burghezie pariziană, dar *În căutarea timpului pierdut* este o operă universală pentru că scriitorul a găsit de fiecare dată cel mai potrivit cuvînt, tonul just, pentru a-și exprima frămîntările.

Băile Király va găsi ecou în România chiar și prin intriga identitară a poveștii: nenumărate familii de evrei au părăsit România de-a lungul anilor, ocultîndu-și dacă nu definitiv identitatea, în orice caz rupîndu-se de obîrșii...

Sper că și acest lucru va interesa cititorul român: tentativa de a șterge cu buretele trecutul pentru a te proteja de trecut, așa cum i se întîmplă lui Gabriel.

Dumneavoastră cînd ați aflat că bunicii vorbeau nu franceza, ci maghiara?

Destul de tîrziu. Părinții în orice caz nu vorbeau ungurește cu noi, copiii. Dar cînd l-am surprins de mai multe ori pe bunicul meu numărînd în ungurește, am înțeles că mai exista o limbă în familia noastră. Bunicul n-a reușit să numere altfel decît în limba natală, ungurește. Era o limbă secretă și apoi, în adolescență,

cînd mi-am dat seama că făcea parte din familie, nu mai era secretă, dar nimeni nu voia ca noi, copiii, s-o învățăm. Era un fel de a spune „oricum nu mai folosește la nimic, nu ne vom mai întoarce acolo, s-a terminat”.

Această descoperire v-a descuiat uși-le spre istoria întregă a familiei?

Nu, n-am aflat toată istoria familiei. Dar, cum să vă spun, astăzi cred că nu trebuie să aflăm toată istoria...

Altădată ați fi vrut s-o aflați?

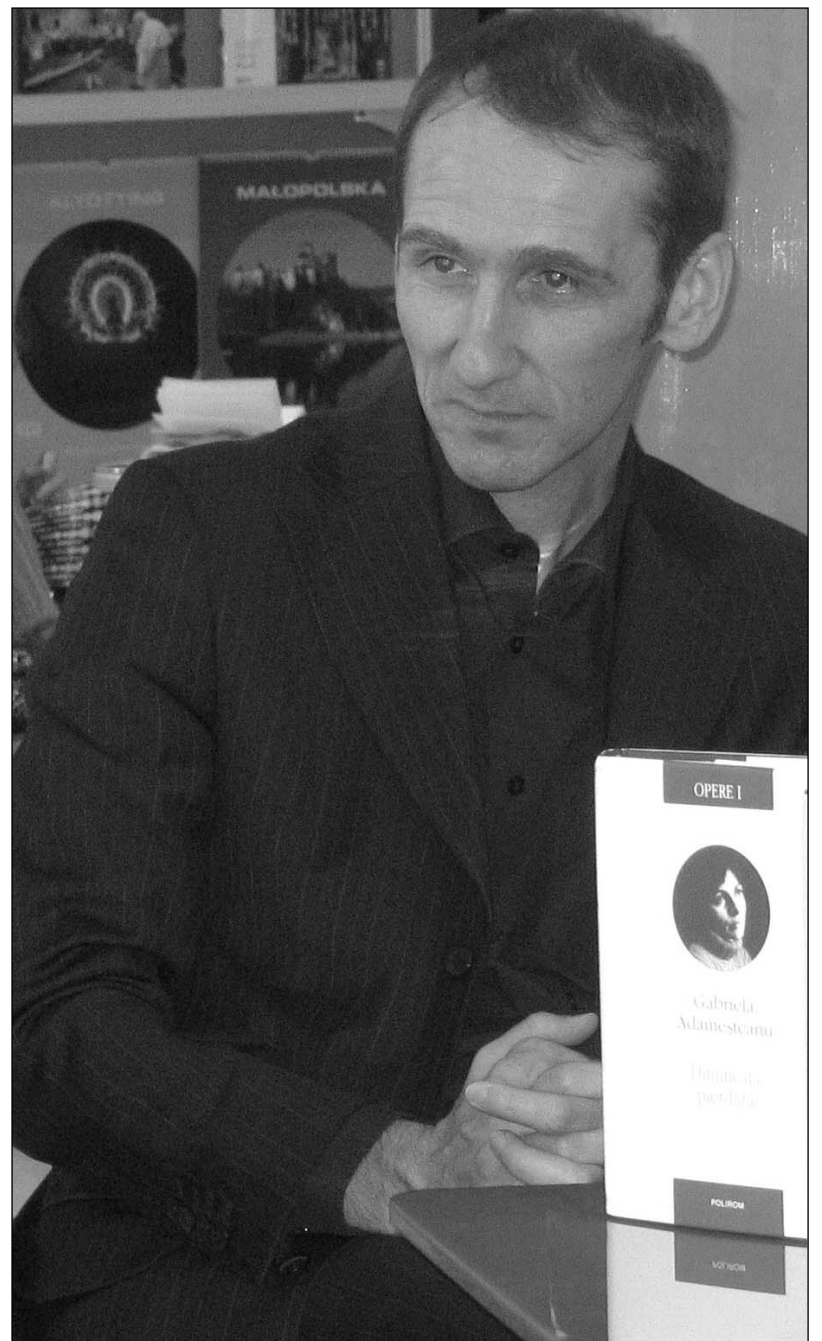
Da. Cînd eram tînăr eram nerăbdător să pun întrebări și erau anumite întrebări care rămîneau fără răspuns. Dar învățăm mai tîrziu că trebuie să respectăm nevoia cuiva de a spune sau de a nu spune, de a păstra tăcerea. Pe de altă parte, nici nu mai putem recupera timpul pierdut. Astăzi nu mai pot recupera lucruri care nu mi-au fost transmise cînd eram mic. Pentru că ele au o anumită semnificație în copilărie și capătă altă semnificație la 45 de ani. Lucrurile stau în acest fel și e foarte bine că e așa.

Credeți că în lumea de astăzi, mondializată, în care culturi și rase diferite se amestecă în realitatea cotidiană, există o nevoie imperioasă de a ne regăsi identitatea și rădăcinile?

Ați remarcat, poate, e un cuvînt pe care nu-l folosesc. Nu-mi place deloc cuvîntul „rădăcini”.

De ce?

Am să vă răspund printr-o butadă. Noi nu sîntem niște plante de apartament. Sîntem ființe dotate cu două picioare pentru a înainta în viață și nu avem rădăcini pe care le pui într-un vas și le îngropi. Pentru mine e foarte important acest lucru. Nu cred în transmiterea, ca printr-o sevă care urcă, a ceva organic.



Jean Mattern la Frankfurt (octombrie 2008), cu ocazia lansării Seriei „Opere. Gabriela Adameșteanu” a Editurii Polirom

Sîntem făcuți din povești vehiculate de memoria noastră psihică și sufletească. Dar nu e același lucru. Rădăcinile ne întemnițează, pe cînd poveștile ne pot face liberi. Cred că fiecare este liber să-și cunoască, sau nu, nu atît rădăcinile, cît poveștile și originile istorisite de povești. Nu vă ascund că ceea ce mă neliniștește este acest aspect oarecum indirect politic al cărții mele, pentru că n-a fost intenționat. Și mă opun clar: e o iluzie să credem că, asemeni unei plante, ne putem întoarce către rădăcini și astfel toate problemele se rezolvă. E o tentativă provocată de frica de a trăi într-o lume mondializată și globalizată. Oamenii se agăț de „cel mai mic numitor comun”, de ceea ce cunosc, dar e o greșeală. Adevărat se agăț de ceva ce își închipuie că le e familiar, niște rădăcini aproximative, iar această apartenență se bazează, de fapt, pe exclusiune. Nu, Gabriel nu se întoarce la rădăcinile sale, el își pune întrebări referitoare la poveștile care l-au

construit și care l-au ajutat sau nu să se poată exprima. Rădăcinile nu ne dau răspunsuri la toate problemele noastre existențiale.

E un aspect politic al cărții care a scăpat aceluia autor – Dumnezeu atotputernic. Regrețați?

Da, e un aspect politic care mi-a scăpat și de care mi-am dat seama în întîlnirile mele cu cititorii. Înțeleg spaima și forma de nesiguranță pe care o resimt oamenii. Generația mea, la 45 de ani, a trăit deja evoluții tehnologice inimaginabile. Cînd eram mic, părinții mei nu aveau televizor. Bunicii noștri au trecut războaie pe care dacă noi astăzi nu le mai trăim, nu înseamnă că n-avem parte de violență. Violența noastră e structurală, infiltrată în cotidian. Pentru a mă construi eu am încredere în povești, dar la nivelul societății există fără îndoială o repliere identitară.

Băile Király. Dincolo de p poți oricând afla un alt dr

Băile Király (2008), romanul de debut al lui Jean Mattern și, totodată, confirmarea unei incontestabile vocații literare, a stîrnit o adevărată senzație în țară și peste hotare, fiind tradus deja în mai multe limbi. După propriile declarații, următorul roman al lui Jean Mattern se va concentra asupra unei alte țări din Estul Europei, iar aceasta este chiar România.

Traducere din limba franceză de Silviu Lupescu

La întoarcerea mea la Londra, am găsit apartamentul nostru golit de lucrurile importante ce îi aparțineau Laurei. Mi-am lăsat sacul de voiaj și am plecat de îndată la piscină. Nu înțitsem de aproape o săptămână, părea că abia mai pot să mă mișc, eram trist, iar după o oră aveam să mă simt fără suflare. Am revenit fără să mai fac, ca de obicei, al doilea duș: Laura nu mai era cu mine ca să se plîngă de mirosul meu de clor. Am format numărul părinților mei, la Bar-sur-Aube. În timp ce parcurgeam nenumăratele mele lungimi de bazin, înțind craul, luasem o hotărîre. Sau poate că hotărîrea fusese luată încă de pe cînd mă aflam în galeria de portrete a înaintașilor lui János? Prea puțin contează. Trebuia să vorbesc cu părinții mei.

Mama s-a mirat să mă audă. Părea de-a dreptul neliniștită, pentru că nu o sunam niciodată, cu excepția conversațiilor noastre

telefonice de la sfîrșit de săptămînă, din ce în ce mai scurte an de an, dar devenite un ritual. Or, acum eram într-o joi.

„Mamă, poți să-mi vorbești despre sora mea, Marianne?”

N-am găsit cum să intru altfel în subiect.

„Ce-ai spus?”

„Să-mi vorbești despre Marianne, nu știu, povestește-mi ceva ce poate am uitat. Cum era? Știi, abia dacă mi-o amintesc. E urît ce spun. Nu, nu-i așa, nu asta am vrut să spun, îmi amintesc destule amănunte, destule, da. Dar nu foarte bine. Cum să-ți spun? Apoi, accidentul ei. N-am vorbit pînă acum despre accident. Cum a fost cu procesul șoferului? Nu mi-ai spus niciodată nimic. Mamă, cred că trebuie să știu.”

„Te simți bine, Gabriel, sigur? Pare că gifii.”

„Da, sînt bine, mamă, am ieșit din piscină, poate că m-am forțat cam tare, asta e tot, dar chiar vreau să aflu.”

„Bine că ești bine, perfect, te las atunci. Pe duminică viitoare. Odihnește-te.”

A urmat un declic scurt.

Trei zile mai tîrziu, am primit o scrisoare de la tata.

Dragă Gabriel,

Îți scriu astăzi pentru că mama a fost răvășită de întrebările tale. Nu trebuie s-o suni pentru așa ceva. Nu văd la ce-ar folosi. Vei avea în curînd un copil, e o mare bucurie pentru noi, ar trebui să fie și pentru tine, nu servește la nimic să scormonești trecutul. Îmbrățișează-o pe Laura din partea noastră.

Tatăl tău

Mi-ar fi plăcut să-i vorbesc mamei despre mine. Acum știu: nu o sunasem ca să-i pun întrebări. Simțeam nevoia să-i vorbesc și, pentru asta, naivul din mine, în timp ce străbătea prin apă lungimile acelea de bazin, își inventase o altă mamă. O mamă care să simtă cu atît mai mult nevoia să-și asculte fiul, cu cît o pierduse pe fiica ei mai mare. Eram unul dintre copiii ei, unul dintre cei doi care „i-au rămas”, cum spuneau vecinii după moartea Mariannei, dar cea pe care o căutam nu era mama mea. Absenței i se poate răspunde doar prin tăcere.

Totuși, mi-ar fi plăcut să-i povestesc despre ziua cînd s-au dat rezultatele la bacalaureat. Luasem mențiunea foarte bine, așa era scris pe panoul de afișaj. Strigătul meu de triumf s-ar fi putut amesteca printre risetele și lacrimile celorlalți liceeni adunați în fața panoului. Am fugit însă și m-am închis într-o cabină la toaletă, nefiind în stare să-mi stăpînesc criza de plîns. Mă gîndeam la un singur lucru,

unul singur: aș fi vrut să vadă și ea. Să se simtă și ea mîndră de mine. Aș fi vrut ca Marianne să fie acolo.

Aș fi vrut să-l întreb pe tata dacă i-a venit brusc în minte imaginea mamei lui moarte, așa cum s-a ivit imaginea Mariannei în mintea mea, după ce a făcut dragoste pentru înția oară. Dacă la scurt timp mai apoi a plîns de durere sub duș, în timp ce apa îi curgea pe trupul care era, totuși, fericit. Aș fi vrut să știu dacă în toiul nopții rămînea sau nu întins pe pat, cu privirile în tavan, ori de cîte ori ziua aceea de octombrie îi invada, iar și iar, somnul.

Părinții mei n-aveau însă nimic de-a face cu crizele mele de nervi. Nu era problema lor.

Mama urma neabătut preceptele tatălui meu. Domnul a dat. Domnul a luat. Trebuie să ne resemnăm. Trebuie să mergem înainte. Așa e scris. Viața iese mereu învingătoare. Avea doi copii de care trebuia să se ocupe, doi copii care i-au rămas. Ei nu trebuiau să-i vadă lacrimile, slăbiciunea. În plus, aveau dreptul la o copilărie lipsită de griji.

N-a înțeles că și copilăria mea s-a frînt în acea seară de octombrie, odată cu trupul zdrobit al Mariannei, pe acostamentul unui drum șerpuit din Champagne. S-a frînt definitiv. N-a văzut că eram descumpănit. Lecția de gramatică a tatălui meu nu-mi mai era de ajuns.

Nici măcar astăzi n-am învățat să fiu cel care a rămas.

S-au scurs patru săptămîni de cînd am primit scrisoarea tatălui meu pînă ce avea să sosească un plic micuț, în care Laura strecurase o carte de vizită, patru săptămîni din care n-am păstrat nici o amintire. „Ne întîlnim în cabinetul doctorului. Waugh, Cromwell Road, numărul 86. Joi, 25, orele 4.30. Să fii punctual, te rog.”

Pentru cîteva clipe, am crezut că deveniserăm iarăși un cuplu. O țineam de mîna în timp ce medicul făcea să apară, cu mici mișcări în cerc pe stomacul ei, cele

dinți imagini ale copilului, copilul nostru. Să fi redevenit o familie doar pentru atît? Pe obrazul ei curgeau lacrimi, tăceam amîndoi, asta cu puțin timp înainte ca tî-nărul doctor Waugh să ne anunțe cu vocea lui cam aspră: „E băiat”. Pe moment, am avut un singur gînd: „Trebuie să fi sărbătorit aseară ceva, are vocea prea răgușită”. Cînd am ieșit din cabinetul de radiologie și ecografie, o mai țineam încă de mîna.

De ce oare s-ar hotărî un tată să se ocupe el însuși de punerea în sicriu a fiicei lui mai mari, de ce să o înveșmînteze ca s-o ducă în mormînt așa cum și-ar îmbrăca o mamă fiica pentru nuntă? Să-i pună rochia ei cea mai frumoasă, o rochie lungă, de un albastru intens, care îi scotea în evidență strălucirea din priviri. Oare din respect pentru grația ei, pentru fizionomia ei de fată sortită să dispară pentru vecie sub un capac de sicriu? O promisiune care se stinge la doi metri sub pămînt. Trebuie să-i despice rochia la spate ca să poată să-i îmbrace corpul înțepenit, însă nimeni nu avea să observe. Trebuie să reușească să-i treacă brațele prin mînci fără să le sfîșie. Să evite să facă pliuri în față. Trebuie ca ea să fie frumoasă.

Tatăl meu a refuzat să cheme pompele funebre. A vrut să se ocupe el însuși de ultimele clipe ale Mariannei, înainte ca... Înainte ca lumina să dispară pe vecie de pe chipul ei de adolescentă, înainte ca pietrișul să scrișnească sub greutatea coșciugului ei, înainte ca frînghiile să se izbească de capac. Înainte de a se face auzit zgomotul surd al lopeților de pămînt ce lovesc sicriul de lemn.

La toate acestea mă gîndeam cînd am ieșit din cabinetul doctorului Waugh. Tocmai ascultasem bătăile inimii copilului nostru și ele se confundau cu ecoul lopeților de pămînt aruncate peste sicriu. Iată de ce mi-am retras mîna dintr-a ei.

Nu voi avea niciodată țaria tatălui meu. Eu m-am simțit pierdut în fața ecografiei copilului meu: semăna cu imaginea Mariannei în sicriu. E singura mea scuză.

Nu pot să fac să dispară răul pe care l-am pricinuit. Am plecat fără să las nici o urmă. Unele minți luminate pretind că a dispărut e forma cea mai radicală a libertății noastre. Mințile acelea nu știu despre ce vorbesc. Sînt prizonierul propriei mele absențe. Iar Laura nu știe nici măcar unde sînt întemnițat.

Toate orele irosite cu studiul sentimentului numit în dicționare doliu nu-mi vor sluji la nimic. Ce mi-a rămas e doar o suspiciune. Nu Marianne îmi lipsește cu adevărat. Ar fi absurd să spun asta: zi de zi, prezența ei se retrage tot mai mult în ascunzul orelor în care mi-a lipsit. Zece ani contra altor douăzeci. Ce contează: memoria își poartă bătăliile ei fără să țină seama de aritmetică și, chiar dacă astăzi nu-i mai aud glasul, chiar dacă am uitat parfumul părului ei, a rămas totuși o amprentă adîncă în mine care refuză să-și cedeze locul. Sunetele, aromele, culorile pot

CARTEA

Povestea lui Gabriel se deapănă sensibil și discret, oscilînd între iubirea neîmplinită pentru Laura, prietenia vinovată cu Leo, moartea timpurie a surorii, Marianne, într-un accident pe o șosea șerpuită pe dealurile din Champagne și, mai ales, incapacitatea lui de a comunica. Este povestea multor copii ai căror părinți au preferat exilul. Părinți care au părăsit imperiul austro-ungar și, dorind să lase definitiv în urmă întreg trecutul, au preferat să-l ascundă și copiilor. Elev eminent, dar singuratic, devenit un traducător renumit, Gabriel ajunge în cele din urmă să afle adevărul despre înaintașii săi, o descoperire care va însemna

căutarea propriei identități și, totodată, redefinirea propriului destin. Polifonic, inteligent construit, cu dezvoltări temperate care îl țin pe cititor sub tensiune, romanul lui Jean Mattern are o muzicalitate nebănuită, asemenea unei sonate cu acorduri triste din care răzbat totuși motive de optimism. Căci, indiferent cîtă nefericire ne-a rezervat destinul, ca în povestea biblică a lui Iov, întotdeauna mai există o șansă: „Deschide-ne poarta” e rugăciunea pe care evreei o rostesc înainte de Ziua Marii Iertări. Iar poarta odată deschisă, dincolo de ea, oricînd poți afla în viață un nou drum. (S.L.)



Moartea deschisă roman

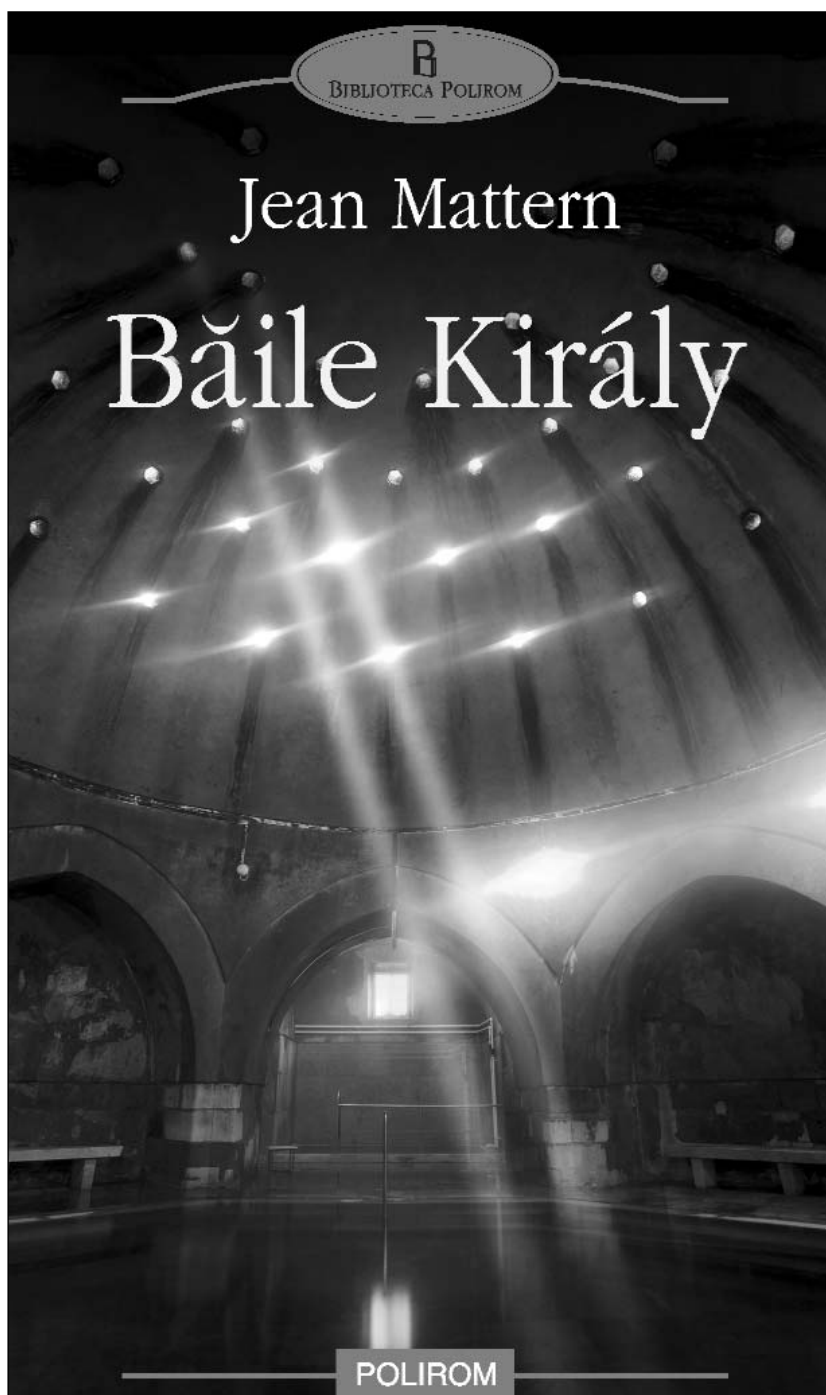
» „Felul în care scriu ține de temperamentul meu și am vrut să «produc» efecte cu mijloace folosite cu prudență. M-a reținut tot timpul grija de a nu spune prea mult. Altfel se produce o diluare și nu mai poți spune că ai găsit «cuvintele potrivite».” – Jean Mattern

să dispară oricând, ceva rămâne, ca o amărâță, ca o întrebare ascunsă în străfundul sinelui. Niciodată? Chiar niciodată? În cele din urmă, ne obișnuim cu gândul că viața merge înainte, în pofida absenței atîtor indivizi. Cel mai adesea, în ascunzișurile minții știm bine că mulți dintre ei au dispărut pentru totdeauna din viața noastră, că nu-i vom mai revedea nicicând. Dar posibilitatea de a-i reîntîlni, chiar dacă e puțin probabilă, ne apără de suferință. Ne obișnuim cu amintirea celor pe care nu-i mai putem vedea pentru că ei continuă să fie în viață. Hotarul poate fi la tot pasul: cum să trăim atunci cînd țărîna și moartea pun stăpînire pe nopțile noastre?

Am dat viață. A da, fără să bănuim nimic: n-am bănuit că, odată voluptatea risipită, acest cuvînt își va relua locul într-o logică pietrificată, în regula enunțată cîndva de tatăl meu. Fericirea m-a făcut să uit că, după îmbrățișarea noastră, cuvîntul a lua își va cere și el drepturile. Prima ecografie a copilului mi-a reamintit însă că nici unuia dintre noi nu-i stă în putere să-și uite pentru mult timp gramatica lui interioară.

Sînt acum departe de Laura, de copilul pe care l-am văzut doar pe ecranul unui aparat imaginat de medici, și mă plimb pe străzile Londrei, iar cînd mă întorc seara acasă, încep să înnegresc paginile unui carnet. De o săptămînă, de cînd sunetul shofar-ului m-a trimis afară din sinagogă, mă lupt timp de mai multe ceasuri pe zi cu fiecare rînd. Încerc să învăț iarăși toate cuvintele, toate acele cuvinte care mi-au lipsit.

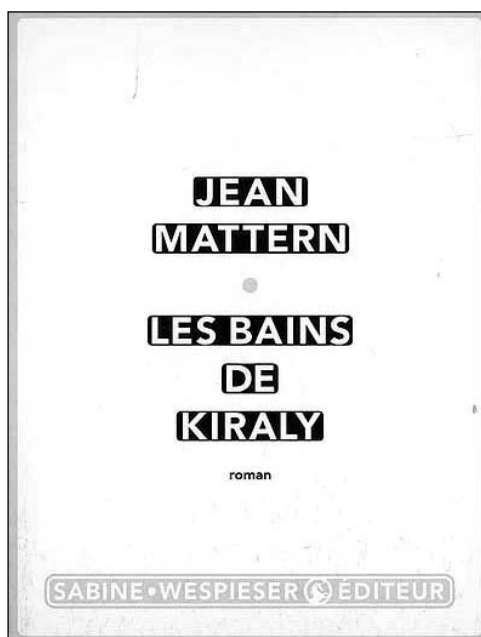
Despre Marianne, despre unchiul József, despre bunicul născut la Sopron, Laura n-a auzit vorbindu-se nicicînd. Despre Miss Marple, despre ceardaș și despre familia Benslow nu știe nimic. Cit despre Leo, are impresia că l-ar cunoaște. Dar nu i-am spus totul despre el, nici despre noi, nu i-am vorbit de datoria pe care o mai aveam față de el.



Jean Mattern, *Baile Király*, Editura Polirom, colecția „Biblioteca Polirom. Proză XXI”, 2009, traducere din limba franceză de Silviu Lupescu, cuvînt înainte de Gabriela Adameșteanu, 200 de pagini, 24.95 lei

Volumul se distribuie pe 24 martie împreună cu „Ziarul de Iași”, la prețul de 7 lei

Alături: coperta originală a volumului *Les Bains de Király* de Jean Mattern, apărut la Editura Sabine Wespieser, în 2008



PE SCURT

Lansare de carte la Iași: Cum să uiți o femeie de Dan Lungu

Joi, 19 martie, la ora 18.00, la Librăria Cărturești din Iași (Julius Mall) va avea loc lansarea celui mai recent roman al lui Dan Lungu, *Cum să uiți o femeie*. Vor prezenta cartea criticii literari Doris Mironescu și Antonio Patraș. Actrița Petronela Grigorescu va citi un fragment din noul roman al scriitorului ieșean. Cu acest prilej, autorul își va lansa și pagina personală de web: www.danlungu.eu.



S-au anunțat câștigătorii concursuluiUSR – Cartea Românească

Juriul Concursului de manuscrise pentru scriitorii sub 35 de ani, organizat de Uniunea Scriitorilor din România și Editura Cartea Românească, compus din domnii Radu Aldulescu, Dan Cristea, Gabriel Dimisianu, a acordat următoarele premii:

- » la secțiunea „Poezie”, volumului *Chipurile* de Stoian G. Bogdan
- » la secțiunea „Proză”, romanului *Viața unui șef de departament povestită de fiul său Supermen* de Șerban Anghene



Chipurile este un volum de debut. Este cartea unei lumi dense și conținute, extrasă din marginea marilor orașe sau din centrul urbelor în care nu se întîmplă nimic. O lume care se definește pe parcursul lecturii, lezînd retine și dilatînd capilare. O colecție de portrete executate cam pe sub mîna, dar nu mai puțin, peste picior.

Stoian G. Bogdan (SGB) s-a născut pe 29 octombrie 1983, la Comănești. Este absolvent al Facultății de Drept și masterand în Studiul Juridice. A publicat poezie în revistele: „Vatra”, „Luceafărul”, „Tribuna”, „Pana mea”, „România literară”. Este editor la revista „Pana mea” și avocat stagiar.

„Șerban Anghene are doar 21 de ani și nu are amintiri prerevoluționare. Amintirile lui sînt dintr-o lume nouă, în care toți copiii se visează eroi de basm cinematografic și trebuie să salveze Lumea. Dar cum poate deveni erou fiul unui Supermen ratat?

Viața unui șef de departament povestită de fiul său Supermen este un tipic bildungsroman, un roman proaspăt și vital, care debutează cu o dedicație emoționantă: Primului și singurului meu erou, care a fost și este TATĂL MEU. Din acest moment cartea curge singură printre zîmbete și lacrimi, printre întîmplări banale și extraordinare. Este cartea pe care toți doresc să o scrie, iar unii chiar reușesc.” (Mădălina Ghiu)

Șerban Anghene s-a născut pe 9 octombrie 1987. Este student la Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea București. A debutat în anul 2008, la Editura Dominor, cu *Romanul dintre două beții*. Este reporter la Radio România Actualități.





SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Basm cu cerb

Ce urmează să depăn acum în peste 3.500 de semne o să pară multora fabulație pură, scrisă așa, de amorul artei și-al îmbucurării săptămînal de care rubrica ține cu dinții. Evident, cel mai bine ar fi fost să nu-l fi uitat acasă pe Olympus și să fi pus acum în attach la „Supliment” una-două fotografii, ca să fie crezută pe cuvînt. Dar, oricum, mai există patru martori ai poveștii, așa că mă grăbesc să o spun. Nu *cică treceam odată printr-o pădure desfrunzită, cînd...*, ci duminică, ora 16.30, pe cînd treceam printr-o pădure desfrunzită, deodată... Era, pe bune, 8 martie a.c., de ziua lui Vasile Docea, pe care îl alintăm Bazil sau Vasiliică. Ne-am urcat în mașină (el, Cami, soția lui, Smaranda și Nelu Vultur, plus eu) și, după ce am trecut de Charlottenburg, ne-am oprit la o pensiune șvăbească de vis, Casa Altringen. Casa asta nu-i în Austria sau Elveția, ci în jud. Timiș, pe drumul de la Timișoara spre Lipova. Deși afară era mohorât, ploios, vîntos, fără frunze și flori, înăuntru, în schimb, pe lîngă șemineu, cu farfuriile pline de bunătați ca în Banatul multicuți, s-a înfiripat un fel de paradis al belșugului și tihnei. Raiul s-a luminat și mai tare cînd la desert am servit lapte de pasăre, cremeș, cafele și istorisirile gazdei despre conți și contese, castele, parcuri de vînațoare și despre cerbii și căprioarele care, dacă ai noroc, vin din rezervație pînă la gard și ți se uită în ochi.

După ghițuială, siestă și vreo doi kilometri făcuți pe jos printr-un fel de burniță, sărbătoritul Bazil nu și-a putut scoate din minte ideea înfiptă de administratorul pensiunii: să ne aventurăm de-a lungul pădurii și-al rezervației, printre dealuri, pînă în satul Buzad. Deși nimic nu ne îmbia la drum, ne-am urcat în mașină și-am pornit. Fără să mă gîndesc prea mult, exact ca în copilărie (obicei cam cretin, la care n-am renunțat nici acum), îmi iese porumbelul din gură, ca să fac un pic de atmosferă, ca să ne înviorăm cu ceva. Zic

sprintar măi, dacă vedem un cerb... și mă opresc brusc, fiindcă prin cap îmi trece partea a doua a gîndului (...atunci noi cinci și ai noștri, rudele și prietenii și cunoscuții, colegii, vecinii, absolut toți, o să fim sănătoși și o să trăim fericiți pînă la adînci bătrîneți), dar și spaima fulgerătoare că n-o să vedem nici un cerb și că deci o să ne cotopească relele. Ce-o să fie, ce-o să fie dacă o să vedem un cerb, îmi dă ghes Bazil. Păi o să-l botzăm Bazil și tu o să ajungi cîndva rector la UVT. Chicotelile și planurile de viitor au ținut cam zece minute, cînd dintr-o curte din Buzad a răsarit falnic un cocoș roșu cu o găină după el. Eh, asta e, ghinion, nu-i cerb, da' tot e ceva, măcar de-o șefie de catedră.

Am întors mașina și-am luat-o înapoi, tot prin pădure, tot printr-o ploaie mărunță, pe lîngă rezervație. Cînd deodată, minune! În mijlocul drumului – o căprioară și un pui de cerb alb! Stau și se uită la noi cum îi privim încremeniți. Stăm și ne uităm la ei cum se decupează ca niște statui pe cerul noros: cerbișorul destul de înalt și puternic, iar ea – parcă în umbra lui, pînă se întorc în profil, o zbughesc în pădure și se pierd ca niște pete luminoase printre copaci.

P.S.: Luni și marți nu știu ce demon mă împinge și spun cui apuc ce minune ne-a fost dat să trăim. Prietenii scriitori și cîțiva pictori cad pe spate de încîntare și zic că a fost chiar ca-n povești. Vinătorul Pișta ciobește un pic din mister și zice că-i logic ce s-a întîmplat, fiindcă viețuitoarele au ieșit la drumul mare de foame, crezînd că birnie tractorul cu nutreț. Biologul Dan strivește de-a dreptul corola și zice că cerbul nostru nu-i fermecat, ci pur și simplu degenerat: un pui de lopătar albinos. Normal să se întîmple așa ceva într-o rezervație veche de peste 150 de ani, unde ultimul lup a fost văzut în 1902. Deci n-are loc selecția naturală, animalele trăiesc prea mult, gena se istovește și din cînd în cînd răsare cîte-un cerb alb. Simplu și clar ca lumina zilei.

Un reflector jamesian

Prin anii șazeci-șaptezeci, un critic de peste Ocean – cu o oarecare notorietate în mediul publicistic anglofon al vremii respective –, Dean Flower pe numele său, lansa o ipoteză critică destul de îndrăzneță. Aceea că nord-americani ar fi cei mai buni scriitori de proză scurtă din lume. Totodată, credea Flower, în aceeași

ordine de idei, nord-americani sînt mai reprezentativi în genul epic scurt decît în orice altă clasă ficțională. Desigur, ambele observații pot încreți frunțile a nedumerire istoricilor literari excesiv de riguroși. Ce ne facem cu spaniolii, italienii și sud-americani, cunoscuți ei înșiși pentru înclinația națională către nuvelistică?

Codrin Liviu Cuțitaru

Mai mult, cum ne împăcăm cu faptul că nord-americani înșiși strălucesc nestîngerit și în roman, de la Melville la Faulkner, de la Hawthorne la Steinbeck și de la Cooper la Dos Passos? În sfîrșit, lăsînd nuanțele la o parte, să spunem că argumentul lui Dean Flower era mai degrabă interesant. Nord-americani excelează în proza scurtă, comenta el, întrucît modul lor de existență rămîne unul fundamental dinamic, fără răgaz pentru contemplațiile largi, receptiv însă, prin contrast, la amănuntele semnificative ale vieții. Au acuitate în percepția lucrurilor mici care – de obicei, fără excepție – ascund înțelesurile mari. Cu un secol mai devreme, și Poe vorbise, la un moment dat, despre o așa-zisă „unitate de efect”, care ar fi reprezentat semnificația omogenă a unui text literar, posibil de cuprins doar în spațiul limitat al brevității artistice (în speță, în cel al *poveștii*). Ceva mai tirziu decît Poe, dar tot în secolul al XIX-lea, Henry James – și el nord-american (deși trăitor, predominant, în Marea Britanie) – nota, într-una dintre faimoasele sale prefețe, că forța epicului vine din preluarea rapidă și totuși minuțioasă a detaliilor, atît de prețioase pentru nuvelistică. „Observatorul” lor, al „detaliilor”, naratorul cum ar veni (James inventase chiar un termen definitoriu pentru el – acela de *reflector*), trebuie să dezvăluie o conștiință „asimilatoare”, din interacțiunea căreia cu realitatea înconjurătoare „nimic să nu se piardă”.

O mică bijuterie epică

Parcursarea celui mai recent volum epic (de proză scurtă), semnat de Lucian Dan Teodorovici, *Celelalte povești de dragoste*, mi-a trezit acest, cum să-i zic, asociaționism cultural, cu atît mai mult

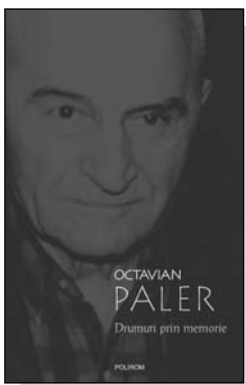
cu cît, încă de pe vremea lui Călinescu, există și la noi o dezbateră critică în jurul prezenței/absenței nuvelisticii în/din universul estetic autohton. Unii (printre ei chiar amintitul G. Călinescu) au crezut că genul prefigurează numai marile experimente ficționale – vizibile exclusiv în roman –, constituindu-se într-o categorie literară cumva minoră, dacă nu și periferică. Alții (precum Pompiliu Constantinescu), dimpotrivă, au pedalat pe importanța prozei scurte, deplin-gînd slaba ei reprezentare în literatura română. Discuția continuă și azi, în mediul nostru critic, fără notabile variațiuni. În fond, premisa controversă este falsă. Nuvelistica presupune un set de reguli precise, ușor diferite de roman (tot Călinescu le surprindea, convingător, în monografia lui despre Creangă, atunci cînd analiza povestirea *Moș Nechifor Coțcariul*), pe care dacă le controlezi ca scriitor, ajungi la rezultate artistice la fel de relevante ca în orice alt gen literar. S-ar putea chiar spune că uneori efortul stilistic poate deveni mai intens în proza scurtă – unde spațiul desfășurării psihologice și morale a personajelor îți e ostil – decît în cea așa-zicînd lungă – lentă, monotona, „tolerantă” cu viziunile ample, nerestricționate. Din acest unghi, al construcției stilistice și (după cum mă voi strădui să arăt) și narative, volumul lui Teodorovici pare o mică bijuterie epică, dovedind, dacă mai era nevoie, talentul indiscutabil al tînarului scriitor (demonstrat pînă acum, revelator aș spune, în cicluri anterioare de povestiri, în două romane foarte bine primite de critică, în scenarii de film, precum și în dramaturgie). *Celelalte povești de dragoste* dezvăluie un experiment sofisticat de „reflecție” jamesiană, unde *observația* atentă, amănunțită și dinamică asigură pulsația permanentă a singelui prin vasele complexe ramificate în țesuturile întregului.

Lucian Dan Teodorovici are capacitatea senzorial-artistică de „a nu pierde nimic” din amănuntele existenței imediate, capacitate care generează instantaneu tontente de semnificații subtile.

De ce autenticitate?

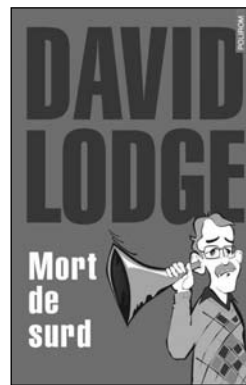
Faptul devine cu atît mai angajant cu cît naratorul tuturor povestirilor din roman (unsprezece la număr) este *același personaj* (lucru pe care îl realizezi treptat, pe măsură ce pui cap la cap informațiile disparate dintr-un *puzzle* epic destul de dificil) –, surprins în etape diferite ale vieții lui și în zone geografice teribile de diverse, unde ajunge purtat de existență: Iași, cîteva sate moldovenești, Turcia, Londra, Paris etc. Acest „reflector” jamesian funcționează ca un element de coagulare a textului, unind palierele narative într-un *corpus* epic provocator, străbătut de autenticitate. De ce autenticitate? Autorul, cu o inteligență estetică remarcabilă, nu-și permite să distrugă *veridicitatea* vocii narative la care apelează (și care, bineînțeles, nu trebuie confundată, nici pe departe, cu *alter ego*-ul scriitorului însuși), lăsîndu-și eroul să se comporte în acord cu vîrsta și circumstanțele induse de povestiri în mod autonom. De aceea, ipostazele lui variate îl fac greu recognoscibil (identificarea vine, cum constatam, în primul rînd din suprapunerea unor evenimente și mai puțin din comportamentul liniar al protagonistului). Naratorul apare așa-dar în postura de copil, adolescent, tînar, proaspăt căsătorit, adult pe punctul de a divorța ș.a.m.d. În fiecare dintre ele, își păstrează „culoarea locală”, cum ar veni, adaptîndu-se perfect rigorilor comportamentale ale momentului. Aici, cred, se distinge clar arta de prozator a lui Teodorovici, forța lui de percepție, cu filiații – nu mă sfîesc să precizez –

SEMNAL



Octavian Paler, *Drumuri prin memorie*, prefață de Antonio Patraș, colecția „Seria de autor «Octavian Paler»”, Editura Polirom, 384 de pagini, 42.95 lei

Volumul reunește amintiri de călătorie publicate inițial în două cărți, dedicate Egiptului și Greciei, respectiv Italiei. Vizitarea monumentelor antice îi prilejuește autorului meditații asupra istoriei, asupra trecerii iremediabile a timpului și asupra fragilității omului. Trecute prin filtrul memoriei afective și al emoțiilor livești, peregrinările lui Paler prin Egipt, Grecia și Italia se eliberează de impresiile mai puțin plăcute ale voiajului în realitatea imediată, constituindu-se în tot atîtea trepte simbolice către sine. „Ceea ce atrage atenția de la bun început în cărțile lui Octavian Paler, ca o notă particulară ireductibilă, este obsesia etică, intenția programatică mărturisită de a căuta în cultură sensuri existențiale majore, detalii semnificative privind destinul eroic al intelectualului. Trecute prin filtrul memoriei afective și al emoțiilor livești, popasurile în Egipt, Grecia și Italia se purifică de toate impresiile neplăcute ale voiajului în realitatea imediată, ca tot atîtea trepte simbolice către sine. Prin locurile pe unde a umblat, Paler nu s-a lăsat cucerit decît de esențe, asemeni unui vizitator instruit cu temperament înflăcărat de devot, învățat să-și disciplineze emoțiile. Farmecul perisabilului nu i-a atins sufletul...” (Antonio Patraș)



David Lodge, *Mort de surd*, traducere din limba engleză și note de Roxana Marin, colecția „Biblioteca Polirom. Seria de autor «David Lodge»”, Editura Polirom, 344 de pagini, 26.95 lei

Reputat romancier, dramaturg și scenarist, David Lodge se numără astăzi printre clasicii în viață ai literaturii britanice. De cînd s-a pensionat anticipat, lui Desmond Bates totul îi pare fără rost: simte lipsa rutinei academice și și-a pierdut apetitul pentru cercetare. Și, pe deasupra, are probleme grave cu auzul – o afecțiune serioasă, din care rezultă nesfîrșite certuri domestice și stînjenele sociale. Dar, cu toate acestea, Desmond ajunge să se implice într-o relație cu o femeie mult mai tînară, prin intermediul căreia atît viziunea asupra lumii, cît și comportamentul i se vor schimba radical. „Cu ultimul său roman, David Lodge se întoarce la genul care l-a consacrat: romanul campusului universitar, inaugurat de Kinsley Amis și Malcolm Bradbury... Acesta îi oferă lui Lodge ocazia de a-și dovedi remarcabilele calități de analist, care îi permit să descrie lupta lui Desmond cu bătrînețea, mortalitatea, capcanele seducției și izolarea.” („The Times”)

Lucian Dan Teodorovici construiește mai mult decât un „roman” secvențial, al tribulațiilor erotice. Avem aici efortul unui narator jamesian de a-și asuma forța perceptivă și de a o converti în sursă de creație autentică. Efortul este încununat, ultimativ, de succes.



jamesiene. Naratorul său are vocația detaliului semnificativ, în împrejurări neașteptate, în care ochiul comun ar vedea numai tușele groase ale realității, și nu subtilitățile ei epifanice. El înregistrează ticurile verbale, gesturile discrete, privirile tănuite și grimasele neobișnuite ale celorlalți, articulând o veritabilă simfonie a amănuntelor cu trimiteri absconse. Proza lui Lucian Dan Teodorovici pare decupată din filmografia neorealismului italian, unde detaliul revelator valorează mai mult decât zece perspective (grandioase) de ansamblu. De aceea, personajele lui nu vorbesc debordant de mult, dar gesticulează excesiv. Iar „reflectorul” din umbră nu ratează nici o nuanță din tulburătoarea mimică a celorlalți, simțind totul enorm și văzându-l monstruos.

O umanitate când melodramatică, când tragică

Iubirea constituie pretextul ce dă unitate volumului. În fiecare din cele unsprezece proze (ori, mai corect spus, „falii” ale percepțiilor naratorului) se derulează o poveste de dragoste, legată direct sau indirect de experiența protagonistului fără nume (numele „reflectorului” nu reiese din nici unul dintre capitolele-povestiri ale cărții). Totuși, cred că erosul (care ar putea, indubitabil, reprezenta un mobil epic important, apt de profunzimi psihologice și etice în sine, fără medierea altor motive auxiliare!) rămâne, pînă la urmă, aici un construct epic secundar. Ceea ce prezintă cu adevărat miză artistică, în

spațiul ficțional al scriitorului, rămâne tabloul general, al unei umanități când melodramatică și chiar tragice, când comice și chiar burlești. Teodorovici scrie mai multe pagini antologice, în *Celelalte povești de dragoste*, unde hilarul se învecinează, rafinat, cu melancolia. Copil fiind, naratorul petrece câteva clipe alături de un tînăr din sat, într-un canton părăsit, discutînd despre lucruri nesemnificative, cu aer detașat și indiferent. A doua zi află că tînărul era de fapt acolo pentru a-și pune capăt zilelor, din rațiuni de iubire nefericită (el așteptase ca naratorul să plece acasă, pentru a se spînzura). Naratorul revine de la Londra și suportă, între București și Iași, trîncăneala fără noimă a unui șofer supraponderal, amintindu-și, în secvențe disparate, crîmpeie din viața alături de logodnica sa care nu-l însoțise în călătorie, deși ar fi trebuit. În final, realizăm că logodnica e moartă, din cauza unui accident de mașină, survenit, nu demult, chiar pe acest traseu. Același „reflector” ascultă povestea de dragoste a unui fost securist bătrîn, topit după o deținută amnezică. Tot el, adolescent fiind acum, se confruntă cu un fioros bătaș de cartier (absolut fascinant prin comicul lui structural), care nu are gîndire poetică (nu înțelege, în ruptul capului, cum ar reuși „tramvaiele să cînte”).

Altădată, vede înfiorat cum un țigan este bătut pînă la sînge de comunitatea proprie, întrucît a avut o relație cu o femeie măritată. În fine, asistă neputincios la deteriorarea personalității unui prieten actor care-și pierde familia din cauza obsesiei unui test de paternitate (ce-i dovedește pînă la urmă tardiv, tragic și ironic în același timp, faptul că fiul îi aparține).

Lucian Dan Teodorovici construiește mai mult decât un „roman” secvențial, al tribulațiilor erotice. Avem aici efortul unui narator jamesian de a-și asuma forța perceptivă și de a o converti în sursă de creație autentică. Efortul este încununat, ultimativ, de succes.

Lucian Dan Teodorovici,
Celelalte povești de dragoste,
colecția „Ego. Proză”,
Editura Polirom, 2009

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Gustave Flaubert

TOVARAȘA BOVARY

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ
SE AUDE LARadio Iași
Asculți în toată Moldova!în fiecare vineri,
de la 20.00
cu Anca Baraboi și
George Onofrei

Să fim trendy

Scrisul e un act solitar; și fiecare autor adevărat încearcă în fața foii albe sentimente amestecate: bucurie și teamă, încredere în propriile resurse și o anxietate dureasă în legătură cu puținătatea lor.

Absolut nimeni nu te poate ajuta aici, și nici un scriitor nu-și va depăși pînă la urmă umbra pe care statura sa o lasă pe hîrtie. Blaga folosea o analogie foarte plastică pentru a puncta acest adevăr (și a sublinia subtextual diferențele dintre el și Mihai Beniuc): înălțimea la care se văd, pe scoarța unui copac, urmele de

gheare ale urșilor grizzly arată forța acestora, rangul din cadrul comunității îmbălnite. Spune-mi cît de sus ajungi, ca să-ți spun cine ești... Pe lîngă Blaga, Beniuc era mic și la propriu, și la figurat. Marginalizarea unuia și supra-cotarea altuia, în anii '50, n-au mai contat, într-o durată mai lungă. Istoria literară a restabilit cotele reale. Blaga rămîne Blaga, în timp ce Mihai Beniuc rămîne Mihai Beniuc.

Exceptînd cazurile de patologie, cu deformarea realității sau crearea uneia paralele, scriitorii noștri își cunosc limitele, marginile,

suprafața talentului. La unii dintre ei însă, reflectarea nu merge împreună cu acceptarea, eventual cu efortul suplimentar de a prinde din urmă o muză năzuroasă. Sînt căuta-te, în compensație, tot felul de proptele, trucuri ieftine ori prestidigitații spectaculoase prin care X și Y să se propulseze către vîrfurile ierarhiei. Dacă nu prin opera ca atare, atunci prin rumoare; dacă nu prin calitatea de scriitor, prin aceea de combinător.

Cel puțin două tipuri de autori trendy se pot remarca în lumea noastră culturală. Scriitori mai vîrstnici, nu neapărat lipsiți de merite, dar îngrijorați (puțin prea îngrijorați) de posteritatea lor imediată și îndepărtată; și critici mai tineri, aproape

disperați să intre odată în lumea „bună”, să conteze ca exponenți ai ei.

Primii au tot scris la viața lor, dar și-au dat seama că trebuie să se ocupe mai sistematic de receptarea Operei. Fac complimente mari și mici comentatorilor de ultimă generație, îi invită să-i lanseze la tîrgurile de carte, consumă o cafeluță și o prăjiturică în centru, îi recomandă pentru o bursă, o călătorie, o subvenție. Pun persoana lor (atît de agreabilă) între cartea pe care au scris-o și comentariul pe care îl va produce tînărul critic.

Nu-i greu de înțeles că acesta va fi unul favorabil. Defectele operei vor fi evitate cu grație sau explicate sofistic și transformate în calități. Iar calitățile textului, cîte sînt, vor fi dilatate hiperbolic.

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Autorul sau autoarea cu pricina constituie o revelație extraordinară (tînărul comentator are frecvent revelații) și una dintre valorile exponențiale ale literaturii române (mai cu seamă că aceasta n-a fost parcursă de criticul extaziat).

Comportamentul criticilor trendy e pe cît de penibil, pe atît de previzibil. Știi dinainte ce și cum vor scrie despre cărțile anumitor autori. Ei mint, așa zicînd, din punctul de plecare, păcălind publicul cu texte care sînt orice altceva decît analize

oneste și aplicate. În mod frecvent, carieristul nici nu citește operele despre care dă judecăți de valoare. Le răsfoiește, le „scanează”, le parcurge în diagonală, cu un aplomb direct proporțional cu disprețul pentru cititori. El face în literatură ceea ce alții fac în muzică: *autoplay*. Rezultatele se văd.

Să fim trendy – și vom avea niskaiva avantaje de imagine. E oare puțin lucru să se vorbească despre tine de acum și pînă la sfîrșitul lunii?



DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Fragment despre moartea poeziei

Veronica D. Niculescu: Într-o dimineată, acum vreo șase ani, pe când îmi beam cafeaua la fereastră, am auzit niște urlete și-am văzut un bărbat snopindu-și cîinii în bătaie, în colțul parcurii. Era o pereche superbă de labradori negri; cîinii își primeau loviturile cu supușenie, doar bărbatul urla. Peste câteva zile, am scris o poveste, căutînd să-mi imaginez ce poate face un om să dea cu picioarele într-un animal. Pe om nu-l cunosco, nu știam absolut nimic despre el și nici nu l-am mai văzut prin cartier de ani buni. Conflictul din poveste era, deci, pur imaginar. Azi, sub Turnul Sfântului, dezvăluirea neașteptată a unor frustrări reale – bărbatul (da, chiar acela, însă fără să mai aibă cîinii lîngă el) îi arată unui amic o clădire din Piața Mică: „*Vezi*”, îi spune, „*acolo sus era cantina Partidului. Zece ani am mîncat acolo!*”.

Ieri a murit motanul mamei. Dumnezeu știe ce iubit a fost. Avea ochi incredibil de mari, iar botul și-l ținea mereu puțin întredeschis, ca într-o permanentă stare de uimire. Mama nu poate vorbi la telefon. Zice că nu de față cu tata. Și tata intră mereu în cameră cînd sună telefonul. În camera mai e și pisica, mama motanului. Curată, albă, cocoțată pe bibliotecă. Ea umblă mereu numai pe sus. Bibelou.

Emil Brumaru: Moartea unei pisici, a unui motan, cum a fost cea a lui Scămoșilă, nu poate fi transmisă. Cui să-i spui? Toți surîd surprinși: cum, suferi din cauza unui motan? Pare stupid! Și ce dacă a murit o pisică? Mor oameni, apropiați, necunoscuți unii, cîteodată cu zecile de mii în catastrofe imaginabile (cutremurul din China!) și tu ești trist din cauza unui motan? Medic, la țară, cum puteam eu transmite, și cui, durerea asta care nu e deloc un moft... Ba chiar e augmentată din cauză că nu are cine să te compătăimească, cu cine să o împărtășești... Ori-cum, cînd a murit Scămoșilă

» **De fapt, atunci cînd a murit Scămoșilă am rămas mut. Eram la țară, omului îi pasă dacă-i moare vaca sau calul, nu motanul! Fuseseră cîteva zile de ploaie, de noroaie...**

mi-am spus că mi-a murit, de fapt, poezia... Și mult timp nu am mai scris nimic...

V.D.N.: A murit poezia... Și cît timp trebuie să treacă nu pînă să poți scrie, dar pînă să poți măcar vorbi despre asta, pînă să-ți poți aminti întâmplări frumoase, simple... Mersul lui pe lîngă peretele holului, saltul pe canapea, icnetul pe care îl scotea cînd trupul grăsun ateriza de pe dulap pe fotoliu, sforăitul, tremurul lăbuțelor. Și în tot acest timp te apleci și mîngii o sferă de aer, jos, acolo unde venea el, la picioare, cerîndu-ți ceva care de-acum va rămîne nedat.

E.B.: De fapt, atunci cînd a murit Scămoșilă am rămas mut. Eram la țară, omului îi pasă dacă-i moare vaca sau calul, nu motanul! Fuseseră cîteva zile de ploaie, de noroaie... L-am găsit lîngă linia ferată, întins, nefiresc de lung... Toți au lansat ipoteza că a fost călcat de tren. Dar nu era schilodit. Mult mai tîrziu, cînd deja eram în lași, cineva mi-a spus că fusese otrăvit de gazda mea... fiindcă îi mîncase nu numai puie de găină, ci chiar găinile... Dacă aș fi aflat atunci, cred că mă mutam pe loc...

V.D.N.: Mușești, da. Dar mai întîi a fost un urlet, mi-l amintesc fiindcă în liniștea nopții a sunat de parcă ar fi venit din afara mea. Mă și vedeam, aplecată deasupra fotoliului, voiam să opresc coșmarul... Și nu se oprea. Se oprise visul. Al meu a murit la 4 și zece minute, noaptea, de parcă și-ar fi reglat ceasul să sune anume la ora aceea; știa că mă scol noaptea de noapte la 4. La 7 și jumătate am plecat la serviciu. Nu puteam lipsi. Dar am zăcut în biroul mic, cu ușa închisă. Am uitat să trimit mașina la aeroport, după nu știu ce oficial european care trebuia adus din București la Sibiu. Mult timp apoi, noaptea, mergeam cu bîgare de seamă. Abia atunci am înțeles că, de-a lungul celor zece ani de locuit cu motanul, îmi modificasem mersul pe timp de noapte. Puneam cu grijă un picior înaintea altuia, sondînd inconștient aerul, nu cumva să-l lovesc pe Roni. De-acum, aș fi dat orice să mă împiedic de ghemul moale și cald. Dar mersul meu precaut era dintr-odată caraghios, inutil, ca un dans fără muzică.

Ultimul Mateiu

Un experiment prețios pentru literatura română este *Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale, însoțite de un inedit epistolar precum și de indexul ființelor, lucrurilor și întâmplărilor, în prezentarea lui Ion Iovan*. Prețios pentru literatura română, spun, nu doar pentru că Borges era argentinian, dar pentru că, în genere, scriitorii români nu prea se îndură să sacrifice puritatea (vorba vine!) ficțiunii lor pentru un blazon mai înalt, dar susceptibil de neoriginalitate.

Doris Mironescu

Cartea aceasta, o veritabilă provocare adresată cititorului, una dintre foarte puține în genul ei în românește, vine la momentul potrivit. În aceste vremuri post-moderne, simțim uneori nevoia să frecventăm literatura ca pe o grădină a deliciilor, vîndînd într-însa plăceri cunoscute, după un ritual așteptat. Mitul originalității e invitat să cedeze locul mitului ingeniozității. Iar cel care știe să uimească, artistul vizat de Giambattista Marino, își are tîrziul triumf. Ceea ce nu înseamnă că literatura națională a devenit brusc postmodernă, grație unei singure cărți de finețea acesteia a lui Ion Iovan.

Cercetător asiduu al operei lui Mateiu Caragiale, autor al unei monografii în 2002, Ion Iovan se aventurează să reconstituie în volumul de față jurnalul posibil al autorului *Crailor* din ultimul an de viață. Nu e vorba de o biografie romanțată, cum a scris Cezar Petrescu despre Eminescu; nu e nici un roman care doar se folosește de o figură celebră pentru a ținti de fapt o altă temă majoră, cea a îmbătrînirii de exemplu, cum face

Thomas Mann în *Lotte la Weimar*. Iovan creează o ficțiune, făcînd însă tot posibilul pentru a nu abandona nimic din ceea ce se știe despre Mateiu și a nu înstrăina în vreun fel figura acestuia. Ultimul Caragiale este una dintre cele mai fascinante figuri ale istoriei noastre literare, inspirînd atît mistificările lui Radu Albală, cît și reveriile critice ale „recitatorului” Matei Călinescu. Cu toții au căutat să dea o interpretare finală unei opere enigmatice, străduindu-se să o scoată de „sub pecetea tainei”. Mai toți au ajuns, prin operă, la autorul ei. Tot o interpretare caută să dea și Ion Iovan, doar că, de astă dată, bucurîndu-se de libertăți pe care biograful nu le are și avînd responsabilități pe care doar un romancier și le poate asuma. Pariul este unul major, dată fiind dificultatea de a reproduce un stil pe care istoria literaturii și sufragiul unui mare număr de avizați l-au clasat printre cele mai elaborate din literatura română. Dacă adăugăm la aceste dificultăți și pe aceea de a înfățișa epic o interpretare speculativă a unei opere, dar și punctele fierbinți ale anului politico-literar 1935, pe care cartea dorește să îl ia în cîtare, observăm

complexitatea acestui proiect și începem să chibîțăm cu sufletul la gură, pagină după pagină, cu privire la reușita întreprinderii.

Miza este Mateiu însuși

Cartea are o identitate amfibie: este o ficțiune-memorial, redactată sub formă de jurnal-roman. Autorul nu își permite să inventeze acolo unde există informații și nu își dorește să mistifice personajul. Miza sa este Mateiu însuși, prezentat prin intermediul însemnărilor apocrife ale anului 1935, de altfel cvasi inexistente în realitate. A judeca personajul pe coordonate exclusiv românești este aproape nelolial. A face abstracție de contextul operei mateine și de al vieții literare din interbelic este imposibil: Ion Iovan atașează, de altfel, „jurnalului” un index de persoane și evenimente, ba chiar și de lucruri, compus în majoritate din fapte ori-cînd verificabile. Cînd Mateiu din cartea lui Ion Iovan îl bruftează pe Ionel Teodoreanu pentru succesul de public sau pe Gala Galaction pentru oportunistul ortodox, tot hazul rezultă din aceea că Teodoreanu și Galaction sînt chiar scriitorii cunoscuți de orice cititor. Dacă am face abstracție de identitatea lor istorică pentru a-i socoti creații ale minții romancierului din secolul XXI, am fi eretici.

Partea romanescă a cărții lui Iovan îl arată pe Mateiu, în anul de grație 1935, circulînd între București și Sionu, dar mai ales între București și Sibiu, unde se pune la cale realizarea unei Uniuni dinastice româno-maghiare cu parfum de trădare de țară. Mateiu ia parte în calitate de specialist în heraldică și se prăbușește odată cu întreaga conjurație. Moartea lui, în carte, este atribuită lucrărilor poliției secrete, în strînsă legătură cu

Sam Savage

FIRMIN

Aventurile unei vieți subterane

Traducere de Vali Florescu
Colecția „Biblioteca Polirom”

Cartea a constituit senzația
Tîrgului de Carte de la Frankfurt,
ediția 2008 – un roman vîndut în
peste treizeci de țări.



www.polirom.ro



și fantoma tatălui



Ion Iovan, *Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale*, București, Curtea Veche, 2008



rudele răuvoitoare și cu oamenii de casă cumpărați. În orice caz, tot acest complot îl aduce pe Caragiale în preajma a numeroși oameni „fini”, pe care îi blagoslovește în jurnal. Pe toți ceilalți, mai ales pe bucureșteni, îi acoperă cu disprețul său pitoresc. Din faldurile revărsate ale acestei sensibilități excesive în admirație ca și în respingere se construiește un personaj.

Ei bine, personajul Mateiu e o reușită. Nu doar seamănă, dar și răsare (!): pus să supravegheze cu ochii său mizantrop fauna de la Capșa, eroul lui Ion Iovan se ridică la înălțimea originalului în laudă, dar mai ales în dispreț. Nu apreciază decât vreo doi-trei oameni și nu iubește pe nimeni. În admirație, Mateiu cel din carte devine apologetic, ca în *Asfințitul crailor*. Dar în București, puține personaje scapă disprețului matein. Cei priviți cu distanță și oroare: „pianista de la Vrancea”, „răspopitul Theodorescu” (Arghezi), „hindusul trigam” Eliade, „traducătorul lui Wallace” Noica, „gloaba de Teodoreanu”, „buffletinul pășcănean” Sadoveanu nici n-ar fi putut fi altfel văzuți de ultimul Caragiale, care pare să fi înviat pentru a produce noi portrete acide precum acela al lui Galaction: „Pișculescu – tropăie de-a lungul rafturilor, alungînd din cînd în cînd ochii către gentoiul lăsat la casă, plin desigur de țiri și afumătură”.

Intenții parodice evidente...

Cum se realizează minunea resuscitării unui autor dispărut cu peste 70 de ani în urmă? Uneori, prin contagiarea voită cu textul matein al *Crailor* și al nuvelei *Remember*. Mateiu se gratulează cu vorbe împrumutate din cărțile sale: „ce persoană aleasă, va fi spus un observator de gust, ce deosebit e față de ailalți, nimic balcanic în ființa lui, nimic țigănesc”. Procedul autocitării este cam mult dilatat, pe alocuri compromițînd serios convenția jurnalului. Dar Ion Iovan mai are o armă: confecționarea de citate atît de asemănătoare încît stîrnesc fenomene de falsă memorie. Atunci mimetismul e

perfect, îngăduind pasișă superioară: „nu scotocești după cuvinte în traista unei limbi balcanice”, spune despre sine Mateiu, derobîndu-se de calitatea de scriitor român.

E de mirare că nimeni dintre mulții comentatori ai cărții lui Ion Iovan nu a remarcat faptul că preluarea de citate mateine manifestă intenții parodice evidente în *Ultimele însemnări...*, unde acestea sînt puse în valoare cu o voluptate care nu mai e doar cea a admirației literare. Tocmai aceste fragmente trebuie să rețină atenția cititorului calificat, altfel procedeul putînd să pară obositor prin repetiție. Citatul își pierde caracterul „omagial”, transformîndu-se în indiciu metaliterar. Romanul se transformă (era și cazul!) dintr-o carte despre Mateiu, într-una de reflecție asupra lumii lui Mateiu Caragiale. Din prelungire fastidioasă a vieții scriitorului interbelic peste marginile iertate, cartea devine un comentariu pe marginea modului său de a fi, o punere în ecuație a destinului acestuia. Și ce altceva poate echilibra mai bine, în absolut, morgia mateină decît aplombul și finețea de alt tip a lui Caragiale-tatăl? Aristocratul Mateiu consacra stilul, calmul și sîngele rece ca arme ale unui blazon personal, atît de ermetic încît a trimis cititorii pe piste foarte îndepărtate, o cădere în noroi. Complexul bastardului produce această fenomenală conversie prin care nu nașterea sa, ci toți ceilalți sînt maculați, jostnici, ignobili. În romanul lui Ion Iovan, Mateiu se răfuiește în permanență cu spectrul tatălui său, care-l ceartă cu citate celebre, noaptea, în vis: „uite, vezi, ăsta e cusurul tău: prea te crezi”. Bucureștii de la 1935 vorbesc pe limba lui Ion Luca: tinerii legionari se adună „la statua lui Mihai Bravul”, frizerii se plîng de devenă cu replica „Ți-ai găsit, eu și noroc!”, iar motanul Calimah fuge după mișe pe binalele unei case de pe strada Robert de Flers ca un „Venturiano redivivus”.

Ba chiar, din cînd în cînd, bietul Mateiu este pus să reproducă, involuntar, replici aparținînd operei părintelui său. Enervat de gălăgia gregară a capșîștilor, el exclamă în singurătatea jurnalului său: „Panoramă, tricoloruri, bragă, baloane, menajerii, cimpoaie, artiști, flașnete, invenții americane”. Este cea mai clară înfrîngere a celui care se vedea evadînd emancipat, eclipsîndu-se prin exclusivism, cum declară diferitele sale blazoane risipite prin *Agenda-Acta-Memoranda*.

„A treia oară furat?”

Dar înfrîngerea nu e totală pînă cînd ea nu are loc pe plan epic, românesc. Înaintea morții sale, Mateiu se trezește dezmoștenit de soție, Marica. Scos din testament, el exclamă precum bravul Crăcanel: „A treia oară furat?”. E dovada faptului că bătaia dintre tată și fiu începe să fie pierdută. Dar și mai clar se văd lucrurile atunci cînd observăm că aluziile la Caragiale-tatăl se îndesesc în preajma unui prieten maghiar, contele sibian Halmaghy, a cărui casă pare să fie locul de întîlnire al mai multor personaje din *Momente*. Rînjind pe sub mustața națională, dar iotacizînd munteneste, feciorul de la poartă îi răspunde lui Mateiu, ca un rău augur, că domnul nu-i acasă: „mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c-a plecat la țară”. Mai tîrziu, bucureșteanul îl vizitează pe groful sibian și-i aduce o minge pentru copil: „Atențiunea mea a făcut mare plăcere copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de honvezi, în uniformă de mare tinută”. Pariem că Mateiu a plecat de la castel în acea seară cu galoșii plini de dulceață? După acest recital caragialian, e clar că groful Halmaghy este piașă rea. Și într-adevăr, prăbușirea conjurației unioniste care va duce (se pare) la moartea lui Mateiu pornește de la o imprudență bazată pe prost gust (!) a contelui maghiar.

Cu unele mici inexactități și lungimi, dar construită pe o idee mare, scrisă cu inteligență și cu un talent scăpărător, cartea lui Ion Iovan rămîne o excelentă scriere, prima de genul ei din literatura noastră.

Radiodifuziunea Română
Sămbătă 14 martie 2009, ora 19
Studioul Mihail Jora

RADIO ROMÂNIA CULTURAL
și
Asociația culturală Pro Contemporania
prezintă

POVEȘTI și CHITARISTRI
RECITAL
SORIN ROMANESCU

Radio România Cultural
cultural.srr.ro

Radio România Muzical
înseamnă

Actualitatea interpretativă la tine acasă

12 martie, ora 21
concert în direct de la Paris

13 martie, ora 21
concert în direct de la Copenhaga

14 martie, ora 19
spectacol de operă în direct de la New York

16 martie, ora 15
recital în direct de la Londra

16 martie, ora 20
premiera românească a albumului
"The Sicilian" - Roberto Alagna

Radio România Muzical
se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

Centrul Național al Dansului

suntem aici
Bd. Nicolae Bălcescu 2
București
Tel.: + 40 (21) 318 86 76
office@cndb.ro
www.cndb.ro

Centrul Național al Dansului

cafe deko

alternativ 24-FUN Supliment HotNews

**SUSPECTAȚI,
DAR NU
ACUZAȚI**

Dumitru Ungureanu: „Artiștii de felul lui David Gilmour pot fi suspectați de banalitate, de platitudine ideatică sau de inapetență la nou. Nu pot fi acuzați că artei lor îi lipsesc finețea, sobrietatea, bucuria...”



ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

David Gilmour

Nu știu dacă arborele său genealogic are niscaiva rădăcini nobile. Mai importantă decât apartenența la aristocrație mi se pare a fi educația dată de părinți, profesori la Oxford. Comportamentul lui în lume e cu adevărat... să zicem gentil, ca să păstrăm unitatea stilistică. Plăcerea cu care privesc secvențele surprinse în viața de zi cu zi, în afara scenei, mi-ar părea împură mie, dacă n-aș considera că pot să iau lecții de atitudine aplicabile la persoana proprie. Dar, la urma urmelor, ca să te porți cu noblețe față de cei din jur trebuie să ai asta din naștere. Fiindcă lipsa grijilor materiale (= bogăția ce-ți permite să te desprinzi de concretul imediat) nu aduce automat seninătatea și detașarea. Or, dacă trecutul artistic i-ar da altitudine în raport cu alți chitariști, banii cîștigați i-ar înlesni nepăsarea. Ceea ce nu e cazul. David Gilmour rămîne un exemplu de gentleman charismatic, fără să fie mai puțin rocker.

Unii apreciază că, prin retragerea lui Syd Barrett, formația Pink Floyd a pierdut originalitatea, iar Gilmour nu s-a ridicat la nivelul înaintașului (și prietenului său din copilărie, căruia i-a purtat de grijă cît a putut). O fi, nu zic nu. Personalitatea lui Gilmour s-a manifestat așa, și nu altfel! Să-i pretindem ce nu putea produce, e absurd. Să judecăm discurile lui comparativ cu ce-ar fi înregistrat Barrett dacă ar fi fost sănătos, e pueril. Să ne imaginăm cum ar fi evoluat Pink Floyd cu Syd e un joc frumos. Dar de unde știm că ar fi evoluat? Poate se destrăma înainte de *The Dark Side of the Moon*. Waters nu e un partener tocmai comod, s-a văzut. Iar două creiere obsedate de absolut nu rezistă împreună timp îndelungat...

Dacă ar fi să judec tendențios, Pink Floyd, așa cum a rămas, datorează în mai mare măsură lui Gilmour decît lui Waters. Melodicitatea uimitoare a compozițiilor devenite „clasice” n-ar fi fost posibilă fără apetența lui Gilmour pentru frazările armonioase, perfecționate la maxim. Spune undeva că a lucrat vreo 10 ani la una dintre piesele de pe *On an Island* (2006), mai precis, atît a distilat ideile acumulate în jurul nucleului întrezărit într-o noapte, pe o insulă grecească. Un amănunt din vremea lucrului la *Final Cut* (1983) e de-a dreptul... didactic: Pink Floyd înregistrau într-un studio vecin celui unde Eurhythmics puneau pe benzi piesele albumului *Sweet*



Dreams. LP-ul duoului Stewart-Lennox era terminat și intrase în top pe primul loc, în timp ce Gilmour, Waters și Mason (pe Wright îl concediaseră) abia aveau gata 45 de secunde!

Această lentoare să-l fi făcut pe Gilmour aproape sărac în discografie? Evident, nu! Artistul știe bine că după ce-ai atins un nivel foarte ridicat, nu poți da publicității ceva mai puțin finisat și valoros. Cum statutul capodoperei este o treabă deloc simplă de înțeles, presiunea operei următoare devine greu suportabilă. Cîți au rezistat? Pe Gilmour nu pare să-l fi frămîntat cine știe ce asemenea probleme. Ca mulți meseriași ai rockului, el consideră muzica drept un job căruia trebuie să i te dedici deplin. Iar perfecțiunea unei piese nu vine din nu știu ce puseu genial, ci din continua rafinare a lucrului, din detalii adunate și adăugate permanent. Artiștii de felul lui Gilmour pot fi suspectați de banalitate, de platitudine ideatică sau de inapetență la nou. Nu pot fi acuzați că artei lor îi lipsesc finețea, sobrietatea, bucuria...

Întîlnind pe o stradă din Veneția un cîntăreț la... pahare cu apă, Gilmour îl invită să-l acompanieze la una din piesele concertului pe care îl dădea seara următoare în oraș. Nu-i mare scofală. E doar gestul unui muzician care își perfecționează continuu opera...

Spre o nouă revistă muzicală în Franța

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga



Franța a avut pînă luna aceasta trei reviste muzicale de popularitate, primate atît de melomani, cît și de discari. „Le Monde de la musique”, „Diapason” și „Classica-Répertoire” și-au împărțit publicul și, mai întotdeauna, prin notele pe care le dădeau, au servit drept reviste îndrumătoare în achiziția discurilor. Cine nu cunoaște prestața de care se bucura un disc încununat cu un *Choc de la musique* sau un *Diapason d'Or*? Or, la începutul acestei luni, prin intermediul unui editorial identic, publicat de „Classica-Répertoire” și „Le Monde de la Musique”, am fost anunțați despre fuziunea peste noapte a celor două reviste și apariția uneia noi începînd din aprilie.

Surpriza este de proporții relativ mari în mica lume a melomanilor ce riscă să fie privați, aparent, de articolele serioase și bine informate care făceau, de mai bine de 30 de ani, mîndria lunarului „Le Monde de la musique”. Nu este deloc clar ce se va întîmpla cu redacția acestuia, în ce măsură va fi resorbită de cea de la „Répertoire” și în ce măsură absorbția va schimba și stilul prezentării discurilor. Ultima ediție a „Le Monde de la Musique” poartă numărul 340, cel din urmă de la „Répertoire” – doar 110. Dacă „Le Monde”-ul și-a păstrat întotdeauna maniera clasică de a recenza un disc, iar prezentările unui Georges Gad sau Patrick Szernovitz făceau figură de referință, „Répertoire” s-a născut ca o dizidență, expresie a unui soi de iconoclast al unei părți a criticilor parizieni, înclinați adesea să respingă pînă la a distruge reputația unui disc sau interpret. „Répertoire” nu este, de altfel, la prima fuziune, înghițind acum cîțiva ani eleganta revistă belgiană „Classica”, de la care a preluat pe lîngă titulatura, din cînd în cînd, plăcerea unor ample reportaje foto din locuri faimoase ale muzicii. Ultimul număr include un asemenea reportaj, de la Cremona, cu fotografii ale atelierelor lutierilor în vogă astăzi.

Decizia de fuziune, se spune în cele două editoriale identice, ar fi fost luată de grupul *Les Echos*, care este proprietarul lui „Le Monde de la musique”, și de grupul *Express Roularta*, care deține „Classica-Répertoire”. Singurul detaliu clar despre viitoarea revistă este că redactorul-șef va fi Bertrand Dermoncourt, critic de la „Classica-Répertoire”. Nici un indiciu despre titlul noii reviste, cum vor fi împărțite competențele celor două redacții, cum vor fi redacțiile micșorate.

Altfel, dincolo de un limbaj pseudo-poetic (fuziunea este „o simfonie nouă la care vă invităm”) și un citat din Shakespeare despre puterea muzicii, vina pentru decizia luată brusc este aruncată pe ceea ce liderii celor două grupuri de presă numesc „o barbarie bruscă” abătută asupra muzicii, împreună cu un bagaj de „neologisme cacofonizante: download, playlist, streaming, audionaut...”.

Nu-i rămîne fiecăruia decît să subînțeleagă ceea ce autorii editorialului nu îndrăznesc, aparent, să spună pînă la capăt, anume că mulțimea revistelor și a site-urilor muzicale existente pe Internet a făcut să scadă numărul de lectori și de abonați ai revistelor muzicale tipărite. În mod ciudat, fuziunea rapidă nu pare să fi lăsat loc nici unei dezbateri a ziaristilor de la cele două reviste afectate. Un „bilet” al redacției de la „Le Monde de la Musique” este tipărit pe una din paginile interioare ale revistei, cu titlul „De la o căsătorie la alta...” și se aseamănă mai mult unui necrolog.

El amintește o realitate, anume că „Le Monde de la musique” a fost de-a lungul deceniilor „un punct de întîlnire al tuturor pasiunilor. Sviatoslav Richter, Dietrich Fischer-Dieskau sau Sergiu Celibidache, de obicei atît de avari în confidențe, au acceptat să se destănuie în coloanele noastre...”.

Ultimul număr include un interviu cu Angela Gheorghiu. Fără a se lăsa mai prejos, cel din urmă număr al revistei „Classica-Répertoire” include un frumos omagiu adus sopranei Ileana Cotrubas ajunsă anul acesta la o vîrstă rotundă respectabilă. Cum va arăta în aprilie noua revistă rezultat al fuziunii, vă voi spune atunci...



Ileana Cotrubas

La ménagerie de verre



Jocuri periculoase

„Riscați o moarte timpurie” anunță pertinent, ca un avertisment pe un pachet de țigări, un afiș despre jocurile video promovate de Ministerul Sănătății din Marea Britanie. Campania, lansată săptămîna trecută, este unul dintre primele atacuri directe ale unui stat european asupra jocurilor video și, cu siguranță, cel mai radical de pînă acum. În mod ironic, acesta apare într-un moment în care jocurile video au început să fie privite ca un Mesia neașteptat al sistemelor de sănătate publică, grație unor platforme precum Wii Fit, prin care fitness-ul, yoga și sporturile virtuale au devenit activități nelipsite din numeroase cămine.

„Sînt jocurile video periculoase pentru tinerii din ziua de azi?” era unul dintre subiectele preferate pe marginea căruia învățăm să scriem eseuri argumentative la limba engleză. „Cu siguranță, prezintă un risc foarte mare” scriam, desfășurînd un arsenal impresionant de raționamente și locuțiuni conjuncționale convingătoare. După care mă întorceam acasă la calculator și la draga mea vrăjitoare, mindră proprietară a unui toaig cu Poison Damage +30, care-mi ucidea toți monștrii în cale și mă ajuta mereu să-mi duc la bun sfîrșit questul, ba uneori chiar să ajung la portal înainte de miezul nopții. Dacă găseam în cale vreo armură magică sau un inel care să mă ajute să-mi recuperez mai repede punctele de Mana și de Sănătate, o puteam numi liniștită o zi bună.

Crimă fără pedepșă

Argumentele împotriva jocurilor video atît de cunoscute atunci le întîlnesc în continuare și astăzi, unele chiar pe controversatul afiș din Marea Britanie. Dacă stilul de viață actual continuă în mod neschimbat, pînă în 2050, nouă din zece persoane vor fi supraponderale, ceea ce crește riscul apariției de boli cardiace, diabet și cancer. Legătura cu jocurile video este că acestea promovează un stil de viață sedentar (de altfel, ca și lectura, numai că



Wii Fit, primul joc de fitness, creat de Nintendo

nimeni nu ridică vreun semn de întrebare asupra acestui domeniu).

În ceea ce privește efectele psihologice, diverse studii apărute în ultimii 10-20 de ani arată că expunerea prelungită a copiilor la violență în jocurile video poate avea un efect negativ asupra societății comparabil cu cel al țigărilor. În țările dezvoltate, proporția copiilor care se joacă pe calculator poate ajunge pînă la 90%, violența fiind încurajată prin faptul că în mediul virtual ucigașii nu primesc niciodată pedepse, ci, dimpotrivă, doar recompense. Mai mult, spre deosebire de desenele animate violente, de exemplu, în jocurile video copilul se poate identifica aproape complet cu personajul său, fiind nu doar martorul, ci și executantul celor mai crude crime.

Yoga la purtător

De cealaltă parte a baricadei, producătorii de jocuri video au lăsat PR-ul la o parte și au realizat ceea ce se numește oarecum prematur o „revoluție” în domeniul sănătății: jocurile de fitness. Wii Fit, un joc Nintendo al cărui scop este simularea unor mișcări de fitness, yoga și echilibru, este pe locul trei în topul celor mai bine vîndute jocuri video în lume. Dotat cu platformă specială, jocul permite realizarea unei game întregi de exerciții de mișcare, monitorizarea greutății, centrului de echilibru, pulsului și compararea acestora cu

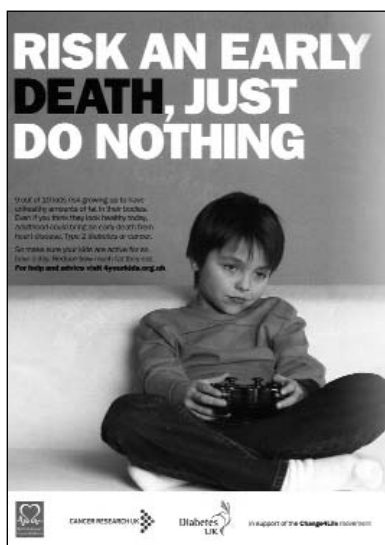
COOLTURISME

Mădălina COCEA



rezultate „medii” ale utilizatorilor din întreaga lume. Pentru mulți jucători, Wii Fit a intrat în rutina zilnică. Alte jocuri simuloare de bowling, tenis, handbal sau pași de dans presupun de asemenea un efort fizic real. Cu un pas în urmă, dar cu intenții bune, Uniunea Europeană sponsorizează realizarea de jocuri video menite să rezolve probleme de sănătate specifice.

Percepția negativă asupra jocurilor video este însă dominantă. Nu este de mirare faptul că, în cazul unor atacuri armate în școli – cum a fost cel petrecut în Germania pe 11 martie –, toată lumea se întrebă dacă autorul era cumva fan Counter Strike, Quake sau Duke Nukem. Este cam a doua întrebare, după „Era fericit în familia lui?”.



VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBO



Marianne

– Lloyd?
– ?...
– Lloyd! Mă gîndeam că tu ești. Mi se părea mie, da' pentru o clipă am avut impresia că te știu dintr-un sitcom american, *Doi bărbați și jumătate*. Era un episod cu o veveriță...
– ... același Bob... gay ca de obicei.
– Ha-ha. Nu te-am mai văzut de cît? Patru luni? Ba, parcă erai acu două săptămîni la Festivalul Alunelor, lîngă Glastonbury... Sau poate era actorul din sitcom. Ce faci, bătrîne? Ți-a mai căzut părul, ai albit.
– Nu mă-ntreba...
– Pe unde te mai vede lumea? N-ai mai trecut de mult pe La Copacul Dolofan.
– Nu, am plecat din Hyde Park. Cîteva săptămîni am locuit la țară. M-am întors abia ieri în London...
– Arăți groaznic. Ce ai?
– Probabil ai auzit de Marianna.
– Marianne? Curva?
– Nu era curvă, Bob. Nu s-a culcat niciodată cu nimeni.
– He, he. Da, dar...
– ...decît cu mine, Bob. Am fost împreună.
– Fugi de aici!
– E adevărat. Dintre toți stufoșii ea m-a ales pe mine. Am fost singurul ei iubit, și acum s-a dus.
– Îmi pare rău. Sincer, Lloyd, n-am știut. Iartă-mă. Într-adevăr, am auzit de accident, dar de tine nu știu.
– O porcărie. N-a avut nici o șansă.
– Mulți pășesc asta din cauza circulației pe stînga. Nu știu să se asigure. Se uită în cealaltă parte și... Îmi pare tare rău, Lloyd. Probabil ai fost devastat.

– Era superbă. Părul ăla roșcat, aprins ca focul, suplețea. Doamne, cum se mișca, cum sărea. Era o dansatoare înnăscută. Am iubit-o, Bob, și tu ești primul căruia-i mărturisesc asta. Marianna... Știi că era româncă?
– Auzisem ceva... Erați un grup foarte vesel voi, cu Shelley și Frank, Maurice...
– Ea ne ținea împreună, Bob. Venise pe jos dintr-un oraș de munte din România. Un nume ciudat. Poate tocmai de asta l-am reținut. Vatra Dornei se numea. Pe jos, Bob, prin toată Europa.
– Tare.
– Plecase pentru că era foarte frig, și turiștii deveniseră mai răi, o amăgeau cu zgomote de nuci false ca s-o fotografieze și cînd venea la ei nu-i dădeau nimic. Aici și-a găsit libertatea, boema parcurilor, pe mine. Marianna... Doamne, cum se cățăra. Și cum își purta coada. Ce mult am iubit-o, Bob. Marianna. A murit atît de stupid.
– Mulți pășim asta, chiar și din cei mai experimentați. Știi doar că nu ne putem feri de mașini. Mai ales cînd călătorim din parc în parc. Hai că-ți fac cînste cu o alună lîngă lac. Fac eu frumos la turiști. Hai.
– Mulțam, Bob. Chiar aveam nevoie de cineva cu care să vorbesc. Am venit ieri de la țară și revăzînd locurile prin care nu de mult... Nu cred că pot, Bob, nu rezist fără ea.
– Hai, o să fie bine, ai să vezi. Te iau la cîteva sărituri prin copaci, mergem să tragem lebedele de coadă, ne strîmbăm la italieni, hai. Ai să fii o cu totul altă veveriță.
– Marianna...

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjunct: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Ruxandra Cesereanu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ionță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias. Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chirută, Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu, Elena Vlădăreanu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază



ENCICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Romanul cu șosete roșii

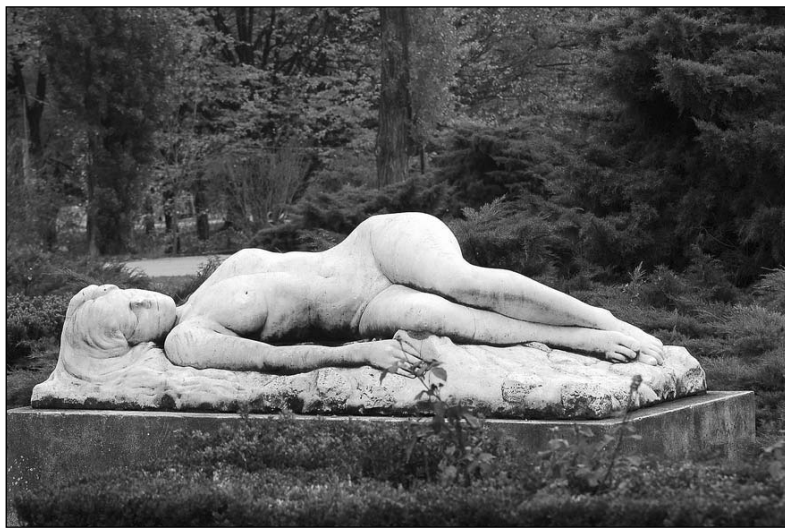
Nu văd nici un motiv pentru care nu ați citi romanul în refrene, imagini și singurătăți al Adelei Greceanu. Ați putea obiecta că autoarea e poetă și că, în vremuri ca astea, fiecare ar trebui să se ocupe de ce știe el mai bine. Enciclopedia v-ar spune însă „ba s-avem pardon!” (are un fel mai ciudat de-a vorbi, trebuie s-o înțelegeți, cînd ești Enciclopedie și ai prea multe pagini, e greu să-ți alegi cuvintele) și ar continua cu un soi de teorie despre cum apropierea unui poet de proză are darul, în cazurile fericite, de a lăsa proza să respire o vreme departe de convențiile ei de gen. În *Mireasa cu șosete roșii*, proza nu numai că respiră, dar își permite să se apropie uneori atît de mult de poezie, încît romanul devine un prozo-poem discret și delicat. *Mireasa* e, într-un fel, cel mai frumos răspuns pe care-l avem în literatura română la *Zenobia* lui Gellu Naum. Dacă însă *Zenobia* e romanul iubirii desăvîrșite și-al compatibilității fără rest, *Mireasa* e romanul nepotrivirii, al dezamăgirii și eșecului. În prima parte, Adela Greceanu lasă cinci femei să vorbească, în noaptea dinaintea nunții. E deci multă gălăgie, miresei i se împletește părul în timp ce își ia rămas-bun de la bărbaiții ei de pînă atunci („am făcut curat în dulap: fiecare mort în paltonul lui, fiecare ciorap cu flaconașul lui de sînge, fiecare beretă cu porția ei de opiu”). În a doua parte, e-o liniște cumplită. Nunta n-a mai avut loc, mireasa e acum singură în apartamentul ei, un loc pustiu, „ca și cum aș fi ajuns pe lumea cealaltă fără s-o fi părăsit pe aceasta”. De fapt, nu e singură, toate deziluziile și poveștile ratate umplu aerul. „Nici unul din iubiiții mei nu e cu mine, dar nici unul nu a plecat de tot. Ce mi se întîmplă acum poate o să dureze ani de zile și nu e altceva decît lunga lor plecare”, spune mireasa. Și mai spune așa: „Am observat că scrisul mă face să parcurg distanța dintre mine și lume, care e egală cu distanța dintre mine și el”. Încredințată că literatura bună poate micșora distanța dintre noi și lume, Enciclopedia vă invită să citiți *Mireasa cu șosete roșii* și s-o așezați, apoi, în raftul de cărți-de-recitit-din-cînd-în-cînd.

Ecloziunea de primăvară

Iulia Blaga

Am schimbat cuibul și, ca să fie posibilă intrarea cu tot cu hîrțoage în casa mai mică decît un pui de balenă albastră, am triat la sînge.

Așa am dat peste niște însemnări despre *Frumoasa din Pădurea Adormită*, de care am fost interesată la un moment dat, cînd ascultam des baletul lui Ceikovski și-mi imaginam, de la etajul nouă – cu vedere la toate artificiile din oraș –, un scurtmetraj care să se inspire din basmul lui Perrault/Frații Grimm, care să fie împărțit pe acte și care să înceapă (pe „Pas d'action – Actul 1, No. 8^o”) cu niște focuri de artificii din noaptea de Revelion, redată cu înecătorul și prefațind un fel de despărțire. Acțiunea filmului să se petreacă în zilele noastre, iar trama – deși legată de un cuplu – să fie bine ascunsă ca să nu sune a melodramă. Pentru că *Frumoasa din Pădurea Adormită* nu e, în mod esențial, o poveste de dragoste, nici cea a unei maturizări sexuale (cu toate conotațiile fusului, somnului, înțepatului, scării circulare, cheii din broască șamd) despre care s-au emis deja teoriile (justificate) de rigoare. E o metaforă a creșterii care se produce la modul taoist, adică stînd. (Nu o realizezi și nu poți vorbi despre ea decît după ce ai închis ultimul capitol.) N-am încercat (cel puțin deocamdată) să scriu vreun scenariu (nici că m-aș pricepe), dar mi-au plăcut jocul imaginației și ideea că filmul ia naștere în timp ce te gîndești la el. Mi-l închipuim ca pe un film fals minimalist (plus un fals basm, în ciuda muzicii romantice a lui Ceikovski), cu



o structură precisă, dar suficient de transparentă cît să reiasă că nu e o poveste din zilele noastre, ci una fundamentală naturii vii. Care să vorbească despre ecloziune cu tot ce incumbă (îmi place cuvîntul!): paralizie a reacțiilor, evitarea schimbării, așteptarea neconștientizată ca norocul să vină de la sine, blocarea în situații care n-au fost înțelese la vreme, spaima că nu înțelegi ce se întîmplă și că blocajul trebuie spart pe undeva, dar pe unde?, melancolia difuză care însoțește depășirea unui mic prag. Pentru că s-a făcut primăvară și aici sus, la zece, cîntă guguștiucii (ieri au venit patru mierle pe cablurile dintre blocuri), pentru că văd pe geamul pătrat de la bucătărie avioanele cu reacție, pentru că am redescoperit poze, scrisori și toate flecușetele care păstrează amintirea în bolduri și la care nu poți renunța, pentru că am fost în sfîrșit binecuvîntată cu mașină de spălat și pentru multe alte lucruri – de la ploaia care bate pe pervazul de tablă pînă la ciocolata M-Joy cu migdale pisate, mi-a venit să

scriu azi despre basmul lui Perrault care + muzica lui Ceikovski = Joy.

Despre *Frumoasa din Pădurea Adormită*

Deși vechi de cinci secole (basmul lui Perrault e inspirat dintr-un basm al italianului Giambattista Basile, la rîndul lui inspirat dintr-o poveste apărută pe la 1528), *Frumoasa din Pădurea Adormită* oferă suficient material flou cît să fie interpretat în chei cît mai diverse – religioasă, psihanalitică etc. După nivelul meu de cunoștințe în materie de psihologie, cred că cea mai potrivită ar fi – dincolo de nivelul exterior, de basm pentru cei mici – interpretarea jungiană. Adică să fie văzut ca punere în act a dezvoltării sinelui, lucru care nu se realizează decît atunci cînd principiul feminin se reunește cu cel masculin și cad la pace. Fata de împărat doarme 100 de ani pentru că nimic altceva decît timpul nu-i ajută coacerii. Părinții n-o pot ajuta pentru că nu mai e treaba lor

să rezolve dramele cauzate tot de ei (au uitat să o cheme la botez pe ursitoarea care pe urmă s-a ofțicat). Ca să iasă la lumină, fata nu trebuie decît să stea cuminte într-un soi de hibernare sub plapuma de nea. Psihologia știe că multe conflicte, aparent de nerezolvat, se pot rezolva ca prin minune, de la sine. Englezii au o expresie, „to sleep on it”, pentru cazurile cînd trebuie să cugeți la o problemă anume. Și nu neapărat pentru că „noaptea e un sfetic bun”, ci pentru că dai drumul la motoră, te decuplezi și-ți vezi de ale tale. Îmi place mai mult să văd fusul de tors ca pe un simbol al timpului care trece decît ca pe un simbol sexual. Blestemul fetei e să rămîna blocată și să nu mai poată evolua, dar acesta e singurul mijloc care o salvează de la moarte (prin intervenția unei ursitoare bune care a făcut și ea ce-a putut ca să neutralizeze blestemul). Blocajele de multe ori ni le impunem singuri, din teama de a pierde o stare de lucruri care ni se pare optimă (fără să fie neapărat) sau pentru că așteptăm să revină un lucru pierdut. E nevoie de timp în poziție inertă pentru ca inertia să dispară. Și fata de împărat, Aurora, nu are nici un fel de inițiativă. Pasivitatea ei merge pînă la a lăsa totul în seama sorții, adică a prințului care, pentru a o salva, trebuie să se îndrăgostească primul. Unele variante ale basmului sînt cu sărut încorporat, altele nu. Finalul însă, tipic basmului („și au trăit fericiți pînă la adînci bătrîneți”), n-ar trebui să ne inducă în eroare. Pentru că prințul, ca simbol al schimbării (nu vă gîndiți neapărat la un bărbat), poate sta doar atîta timp cît să dea sărutul necesar ecloziunii. Asta nu-l face mai puțin important.

„Apoi imensa ecloziune/și printre atîtea lucruri deosebit de grave/pe urechile mele de piatră se azează fluturi”
(Gellu Naum, *Heraclit*)

Ușor cu dulapul pe scări

Mașina se zgîlții un pic, urcă cu roțile din față pe bordură și se opri alături de scara blocului. Trebuiau să urce tot calabăluc pînă la opt, și nici măcar nu mergea liftul.

— De-aia nu-mi place mie blocul, a spus șoferul. Aici nici nu poți muri liniștit. Cum îți coboară sicriul?

Se urcă în camion și fluieră a pagubă.

— Ducem mai întii ce-i mai greu...

Au dat dulapul jos și, icnind, se îndreptară spre ușa blocului. Apoi au început să urce, cucerind treaptă cu treaptă, șoferul – îndemnînd și înjurînd, el – tăcut, simțindu-și inima în

timple. Făcură o pauză.

— Dar nu prea-ți place să vorbești, comentă șoferul.

— Așa-i felul meu. Mai mult ascult. Dumneata ai văzut lumea, ai ce povesti... Spuneai ceva de concentrare.

— Ehei, măi băiete, tu ești tînăr, n-ai trăit... Apucă dulapul!... Da' ce-am văzut eu!... Numai la Canalul Dunăre-Marea Neagră... Hai, încă un pic, acum!... Ai rămîne cu gura căscată. Pe atunci... Ușurel, să nu-l scapi!... Conduceam un buldozer...

Au mai urcat două etaje. Se opriră din nou.

— Nu era zi lăsată de la Dumnezeu să nu moară vreun om. Îți fugea pămînt

de sub picioare. Se tot rupeau malurile de pămînt și cădeau de-a valma peste oameni... Și-i trimiteau ca pe cîini acasă, ziceau că nu s-a respectat protecția muncii... la dulapul!

— Știu și eu cîte ceva... Aah! ține un pic, am apucat prost... S-au scris cărți despre asta... Hoop! Hoop!... Acolo-i duceau pe cei învățați... Vezi la perete!... Mureau... Acu', hai!... Pe capete. Nu erau obișnuți cu munca...

Altă pauză.
— Cînd m-a luat pe mine-n concentrare, lucrăm pe-un tractor. M-au prins c-am furat motorină și, ca să nu fac pușcărie, m-au trimis la Canal. M-am



TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

obișnuit repede cu buldozerul, îmi plăcea, atîta doar că-mi era dor de femeie și de casă... Hai că ne prinde noaptea!... Îți dai seama?... L-ai prins bine?... Era frumos să muncești pe fundul canalului și să gîndești că pe deasupra capului tău... Mai așa, că-l zgîrîi!... Au să plutească vapoare... Într-o zi, la prînz, m-am urcat în buldozer, să mîncîc mai la umbră... Încă puțin și-ajungem!... Și numai ce-i văd pe toți fugind care-nctro, ca furnicile... Mai încet, că-l scap!... Auzeam un huruit, da' am crezut că-s niște mașini... Hopaaa!

Hopaaa!... Și numa' ce-nțeleg că urlau vreo doi la mine: „Malu', băăă, malu'!”. Ies să văd ce naiba, cînd colo, m-a luat valul de pămînt cu tot cu buldozer și m-a dat de-a dura de cîteva ori... Hai c-am ajuns!...

Răsufară ușurați și așezară dulapul în fața ușii. În timp ce el își scotocea cheile prin buzunare, șoferul continua:

— Am leșinat de frică, dar n-aveam nici pe dracu'... Cînd m-am trezit, eram cu capul în jos, între manete, și aud pe unul de sus, de pe buldozer: „Bă, s-a dus și ăsta-n mă-sa, săracu'!...”

ISSN 1584-8272



9 771 584 827 000 220